Värmdö tidning

Nr 1 1995

Gruppinformation

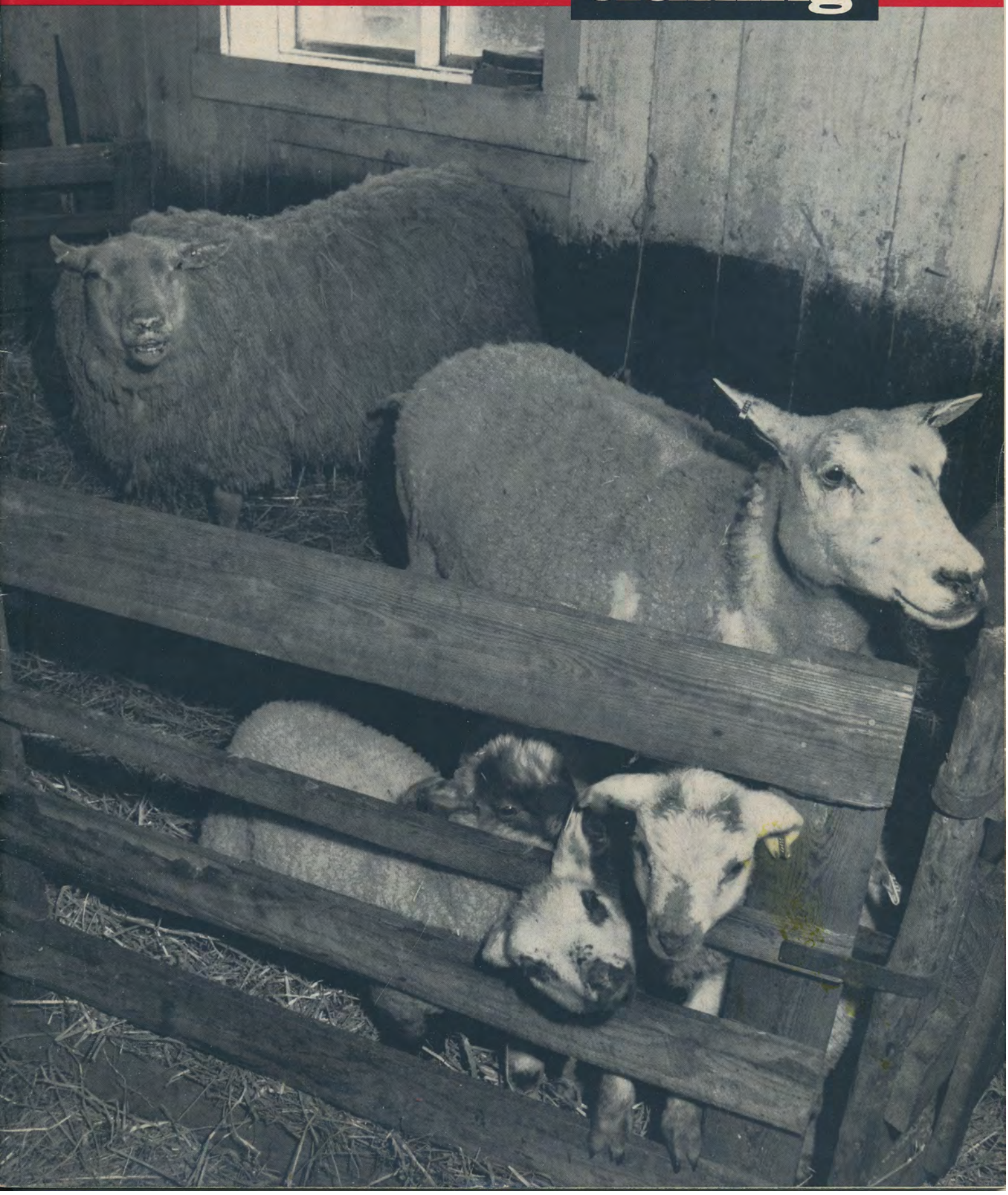

Värmdö tidning

Utgiven av Värmdö kommun
Ansvarig utgivare och redaktör:
Birgit Wahrenberg
Wärmdö Informationstjänst,
Odelbergs väg 11, 134 40 Gustavsberg
Tel 08-570 394 85 Fax 08-570 366 60
Postgiro 18 37 13-7
Medarbetare: Edla Sofia Arvidsson
Foto där annat ej angives:
Birgit Wahrenberg
Annonser och distributionsfrågor:
Birgit Wahrenberg
Den som inte bor i Värmdö kan prenumerera på Värmdö tidning
Utkommer med fyra nummer per år
Årsprenumeration: 70 kronor
Distribution: Posten
Layout och datamontering:
Wärmdö Informationstjänst
Upplaga: 12 500 ex
Tryck: Tryckeri AB Primo Oskarshamn
ISSN 1102-4429
Manusstopp för nr 2-95:
15 maj 1995

Eftertryck av texten endast med redaktionens tillstånd och efter överenskommelse med upphovsmannen

April 1995

På omslaget: Familjen Får,"Bagge Får Tacka Lamm", på Sunds gård, norra Värmdö.
Bild: POINT BLANK FOTOGRAFI AB

Våren är på väg, isen på Farstaviken har försvunnit och vita svanor glider fram utanför redaktionsfönstret. Få redaktioner i landet kan skryta med den utsikten som vi har! Odelbergs väg 11 är adressen för Värmdö tidning numera - vi flyttade till hamnen för ett par månader sedan och kan intyga att det känns helt rätt. Det är här vårt centrum skall ligga!

Det händer mycket i kommunen som alltid och låt oss glädja oss åt att ekonomin är god här och hoppas att vi skall slippa riksplanets synnerligen ansträngda läge.

I det här numret presenteras våra nya ledamöter och ersättare i kommunens nämnder och styrelser. Vi berättar också om den tuffa tidsplanen för Hamnprojektet och om glada flickor som lär ut möbel- och oljemålning. Tjejjouren i Gustavsberg och Cecilia-priset till Värmdö församlings kantor är annat vi kan glädja oss åt.

Miljöfrågorna är som vanligt angelägna och tar stort utrymme.

Väl mött bland tussilago och blåsippor!

Birgit Wahrenberg

T.h: Kommunledningskontoret inbjöd övriga förvaltningar till Öppet Hus i M-huset, Gustavsberg, när lokalerna var helt klara. På bilden ses några av arbetskamraterna i Skogsbo 1 på besök.

Två vägvisare i brevlådan inom kort

❑Nu blir det lätt att orientera sig bland myndigheter och privat företagsamhet i Värmdö. Inom kort får hushållen och de fritidsboende i Värmdö hem i brevlådan två informativa vägvisare, en till offentlig service i Värmdö och en till Värmdöföretagen. Vägvisarna är i samma skrift men med varsitt omslag.

Det är Värmdö Företagarförening med bidrag från Värmdö kommun som är utgivare. Kontakta Värmdö Företagarförening, tel 570 222 85 eller Värmdö kommun, tel 570 381 00 om du inte fått den i brevlådan.

Boknyhet:

»Den-därs memoarer En statarunge berättar»

❑För åtta år sedan, när Hemming Tenlén fyllt 72 år, lärde han sig att skriva maskin. Han ville teckna ner sina minnen av uppväxten i Värmdö som statarunge och "som utackorderad på socknen". "För hur fasiken kan väl människor vilja läsa om Lill-Babs år ut och år in? Sådana som jag har väl också något att berätta. Våra liv är väl lika intressanta?"

Hemming flyttade så småningom med sin familj från Värmdö till Rättvik. Värmdö och Rättvik är sedan 1993 ett vänortspar inom Sveriges Vänortsförening.

För utskift, redigering, urval och tryckning svarar Värndö kulturkontor. Föreningen Liv i Sverige stöttar utgivningen och boken kommer att ingå i föreningens skriftserie. Sveriges Vänortsförening och Glebygdsverket stöttar projektet ekonomiskt. Boken omfattar 165 sidor, ett 15-tal bilder, omslaget är i färg. Priset är 100 kronor och boken kan köpas i Runda huset, Gustavsberg.

Öppet Hus på kommunledningskontoret

Edla Sofia Arvidsson är medarbtare i Värmdö tidning

Årets Ros till Edla Sofia Arvidsson

EDLA SOFIA ARVIDSSON tilldelades Årets Ros av Föreningen Gustavsbergs Vänner med motiveringen att hon gör ett unikt arbete med att levandegöra det gamla Gustavsberg för kommande generationer.

Edla Sofia Arvidsson är också medarbetare i Värmdö tidning

På Keramiskt Centrum i Gustavsberg kan du...

...beundra PorslinsMuseums samling av gammalt Gustavsbergsporslin. Boka gärna en egen visning.

...titta in i välkända keramikern Lisa Larsons verkstad och se hur hennes folkkära konstgodsserier kommer till.

...låta Din baby göra sitt första fotavtryck på en tallrik.

...måla Din egen mugg eller tallrik.

...beställa en handmålad mugg med Ditt namn på. Bra till kaffepausen på jobbet för alla som är trötta på engångssläng.

Vill du veta mer? Ring 08-570 356 58.

PorslinsMuseum • Målarsal • Fabriksbod
Lisa Larsons verkstad • Café • Värdshus mm.

Öppet året runt utom vid stora helger
Vardagar 10-17 • Lördagar 10-15
Söndagar 11-15
Odelbergs väg 5 B • 134 40 Gustavsberg

Dina politiker i den kommunala ruljangsen

Kommunstyrelsen

Stående fr.v: Lena Östman (s), ledamot, Mikael Östman (s), ersättare, Roland Ekstrand (fp), 1:e vice ordförande, Margareta Palmquist (fp), ersättare, Elsy Johnsson (m), ledamot, Göran Björkman (v), ledamot, Jösta Claesson (s), ersättare, Anne Forslund (c), ersättare, Roland Andrée (s), ledamot, Ammi Eriksson (m), Johan Petri (m), ersättare, och Lars Derk (m), ersättare. Sittande fr.v: Estrid Landmark (s), ledamot, Ari Ohlsson (m), ledamot, Margareta Nachmanson (m), ordförande, Christer Hedberg (s), 2:e vice ordförande och Agneta Ericsson (mp), ledamot. Saknas på bilden: PO Larsson (c), ledamot, Jeanette Axenmo (s), ersättare, Anna Meijer (s), ersättare och Robert Holmberg (s), ersättare.

Får vi lov att presentera de nya ledamöterna och ersättarna i kommunens nämnder och styrelser för perioden 1995-98. Sedan fotografierna togs har några politiker slutat och andra har tagit plats. En nyhet är att tekniska nämnden har upphört och ersatts av gatu- och räddningsnämnden. Läs om nämnderna på sidorna 3-5.

Vi återvinner 97% av din gamla TV.

Nu kan du slänga din gamla TV med gott samvete. Om du slänger den till oss.
Vi tar hand om all typ av utrustning som innehåller elektronik. Stereoapparater, datorer, video, rakapparater osv.
Upp till 97% av utrustningen återvinns. Resten tas om hand på bästa miljömässiga sätt.

Du kan lämna på Återvinningscentralerna i Värmdö.

Kovik:	Måndagar	16 - 19	**Hemmesta:**	Onsdagar	16 - 19
	Torsdagar	16 - 19		Lördagar	08 - 14
	Lördagar	10 - 14			

SELLBERGS
Miljön är vår framtid

Gatu- och räddningsnämnden

Stående fr.v: Ann-Marie Meijer (s), ledamot, Ingemar Hallenberg (s), ledamot, Kjell Ericksson (m), ersättare, Lars Melin (m), ledamot, Anita Hallgren (s), ersättare, Göran Rydström (c), ersättare, Lars Alenfalk (c), ledamot, Toralf Blomberg (m), ledamot, Lennart Lönn (m), ledamot och Kjell Ununger (m), ersättare. Sittande fr.v: Bennny Ögren (s), ersättare, Lena Östman (s), 2:e vice ordförande, Bengt Thyrén (fp), 1:e vice ordförande, Göran Fransén (mp), ersättare, Erik Nachmanson (m), ordförande och Jan-Olov Tannsjö (s), ledamot. Saknas på bilden: Cecilia Landmark (s), ledamot, Bo Holmberg (m), ersättare, Marita Öding (fp), ersättare, Niklas Dimander (s), ersättare, Birgit Wahrenberg (s), ersättare och Helmut Weiss (s), ersättare.

Skolstyrelsen

Stående fr.v: Gunilla Bengtsson (v), ersättare, Jonny Jakobsson (s), ersättare, Irene Ulfvin (m), ledamot, Mikael Tranberg (fp), ersättare, Alf Lejdemyr (fp), ledamot, Johan Petri (m), ledamot, Christer Hedberg (s), ersättare och Rolf Zetterberg (mp), ersättare. Sittande fr.v: Susanna Alakoski-Söderlund (v), ledamot, Lars Holmström (s), ledamot, Estrid Landmark (s), 2:e vice ordförande, Bie Wecke (m), 1:e vice ordförande, Annika Andersson (s), ledamot, Rickard Talling (m), ersättare och Johanna Hållén (s), ersättare. Saknas på bilden: Anne Forslund (c), ordförande, Gunnar Ritter (m), Rolf Johansson (s), Marie Frej (m), Carina Löfgreen (m) och Daisy Bennefall (c).

Byggnadsnämnden

Stående fr.v: Karl Lindström (c), ersättare, Anders Unosson (s), ersättare, Pirjo Heminen (s), ersättare, Jo Fredén (m), ledamot, Per-Erik Södergren (m), ledamot, Kurt Björklund (m), ersättare, Elsy Johnsson (m), 1:e vice ordförande, Ingrid Ericksson (m), ersättare, Jeanette Axenmo (s), ledamot, Robert Belving (s) ersättare och Mats Benjaminsson (fp), ledamot. Sittande fr.v: Gunilla Jakobsson (s), ledamot, Robert Holmberg (s), ledamot, PO Larsson (c), ordförande och Roland Andrée (s), 2:e vice ordförande. Saknas på bilden: Monica Lindström (m), ersättare, Anders Bergman (fp), ersättare och Gunilla Hallenberg (s)., ersättare,

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Stående fr.v: Mikael Östh (s), ersättare, Anna Hellgren (s), ledamot, Birger Bennefall (c), ledamot, Ingrid Jonsson (m), ersättare, Anna Meijer, ersättare, Mikael Östman (s), ersättare, Vivi Lindblad (s), ledamot och Margareta Palmqvist (fp), ledamot. Sittande fr.v: Håkan Larsson (v), ersättare Sven-Inge Landmark (s), 2:e vice ordförande, Ann Fylkner (m), ledamot, Agneta Ericsson (mp), ordförande, Jessica Falkestam (m), ersättare pch Lars Pettersson (s), ersättare. Saknas på bilden: Ove Ramel (m), 1:e vice ordförande, Joacim Palmborg (fp), ersättare och Camilla Strandman (mp), ersättare.

DIN ÅSIKT OM FRAMTIDENS SKOLA I VÄRMDÖ

Vi vill höra föräldrarnas åsikt. Välkommen till möte.

Djurö skola, gymnastiksalen, tisdag 18 april kl 19.00
Brunns skola, matsalen, torsdag 20 april
Gustavsberg 2 maj och 4 maj, lokal meddelas senare
Värmdö 9 maj och 11 maj, lokal meddelas senare
VÄLKOMNA

Britt-Marie Johansson/Grundskolechef

Socialnämnden

Stående fr.v: Helena Valentin (v), ledamot, Håkan Meijer (s), ersättare, Ari Ohlsson (m), ordförande, Kent Carlberg (c), ledamot, Bo Falkestam (m), ersättare, Björn Holmberg (m), ledamot, Leif Lindberg (m), ersättare, Kerstin Holmhaag (m), ledamot, Laila Hämälainen (s), ersättare och Ingegerd Rosenqvist (m), ersättare. Sittande fr.v: Estelle Bergström (m), ersättare, Monica Pettersson (m), ledamot, Liselotte Söderström (fp), ersättare, Jösta Claesson (s), 2:e vice ordförande och Kristina Stenersjö (s), ledamot. Saknas på bilden: Monica Dahlström (s), ersättare, Birgitta Weldert-Cederwall (fp), 1:e vice ordförande, Christina Sundiin (s), ledamot, Vidar Bäcklund (s), ledamot, Pierre Eriksson (c), ersättare, Gustav Foghammar (s), ersättare och Eva Jakobsson (s), ersättare.

Kultur- och fritidsnämnden

Stående fr.v: Signhild Jansson (c), Peter Zaunschirm (c), Pierre Gunnarsson (m), Lennart Karlsson (s), Irja Grossman (m), Sigvard Simonsson (s), Bror Nordqvist (s), Carina Sunberg (s), Christer Hillerström (m), Jan-Olof Landqvist (s), 2:e vice ordförande, Pia Johansson (mp) och Susanne du Rietz (fp). Sittande fr.v: Ammi Eriksson (m), 1:e vice ordförande, Wikika Westlund (m), Roland Ekstrand (fp), ordförande, Beatrix Lindgren (s), Britt-Marie Lidholm (s) och Tuula Karlsson (s).

Politiska sekreterare

1995

Erik Nachmanson (m)

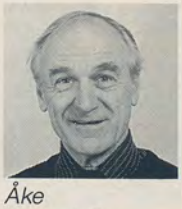

Åke Malm (m)

Margareta Palmquist (fp)

Birger Bennefall (c)

Göran Fransén (mp)

Annika Andersson (s)

Ebbe Lindström (v)

Värmdöbostäder AB

Stående fr.v: Rolf Levin (s), ledamot, Bengt Thyrén (fp), ersättare, Lennart Hylander (m), ersättare. Sittande fr.v: Lars Derk (m), ordförande och Lars Alenfalk (c), ledamot. Saknas på bilden: Monica Hedberg (s), ersättare.

GLASÖGON • KONTAKTLINSER

MODINS OPTIK SYNSAM

Gustavsbergs Torg • 08-570 345 50

Vardagar 9.30-18.00
Lördagar 10.00-14.00 (ej juni-augusti)

Aktuella planprojekt i Värmdö

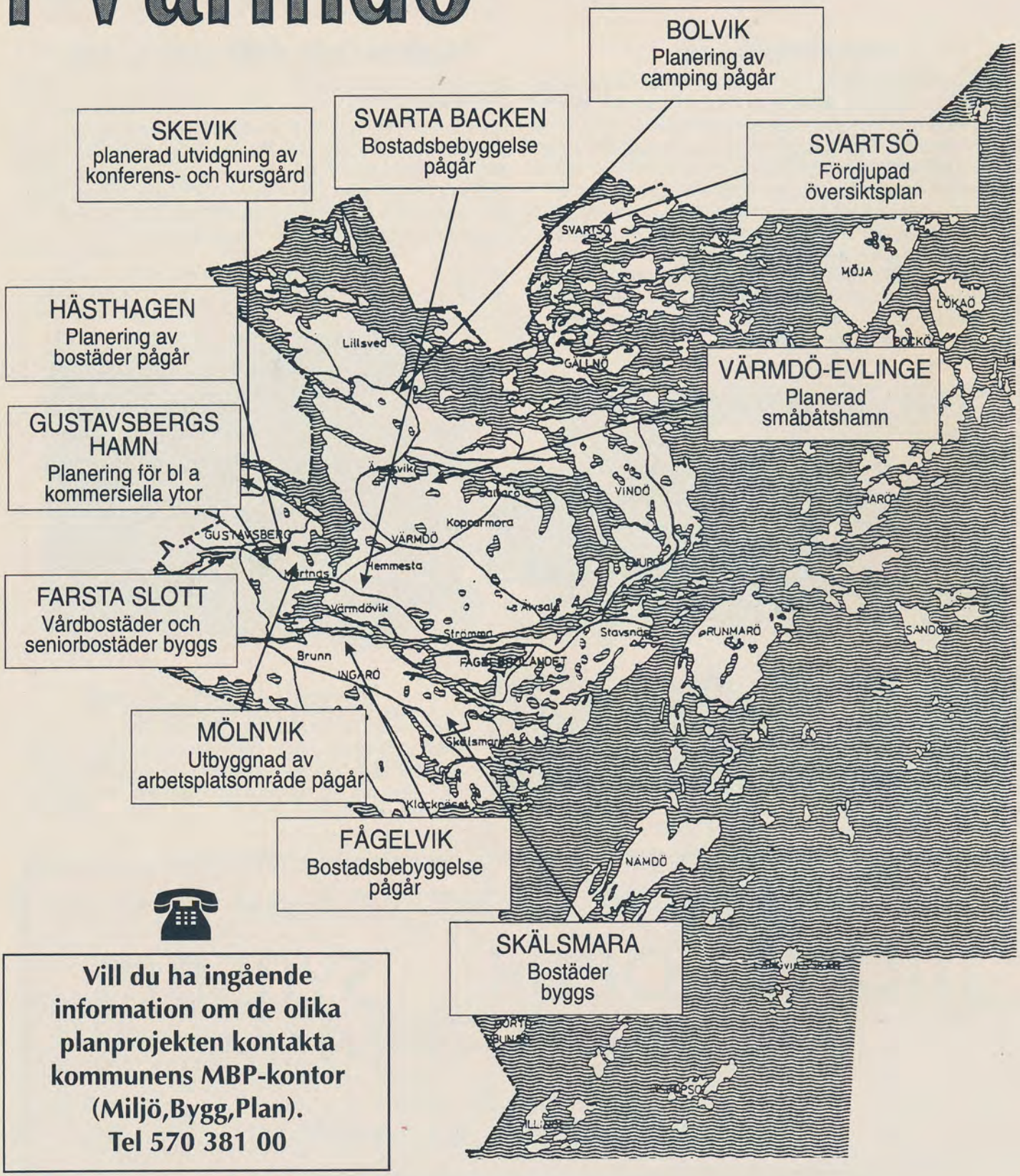

Vill du ha ingående information om de olika planprojekten kontakta kommunens MBP-kontor (Miljö,Bygg,Plan). Tel 570 381 00

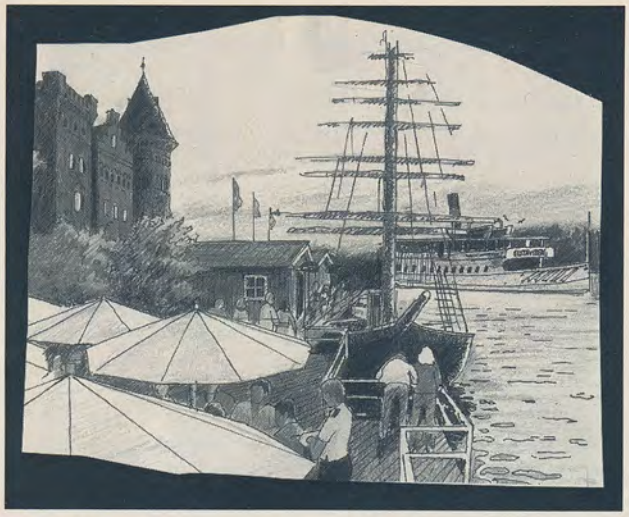

Illustration: Lisa Larson ur skriften "Gustavsbergs Hamn. Ett nytt centrum vid vattnet. Från idé till verklighet."

Tuff och kort tidsplan för Hamnprojektet

❑Detaljplaneringen av Gustavsbergs Hamn har påbörjats och ligger i fas med Värmdö kommuns antagande av ramavtalet för projektet nu i april.

Planeringen sker under ledning av Värmdö kommuns planeringschef Peter Wester och för planarbetet har anlitats Write Coordinator Arkitekter AB m.fl.

Gustavsberg Fastigheter AB (GFAB) skall bekosta detaljplanen och nödvändiga utredningar, t ex miljökonsekvensbeskrivning, trafikförsörjning mm.

Målsättningen är att detaljplanen skall antas av kommunfullmäktige våren 1996.

GFAB:s föresats är att kunna påbörja omdaningsarbetet i samma veva samt att den första inflyttningen kan ske hösten 1997.

–Tidsplanen för hela projektet med aviserad omdaning och inflyttning är väldigt kort och tuff, framhåller Peter Wester.

Konstnärlig medverkan

–De konstnärer, ett 40-tal, som redan idag är etablerade inom fabriksområdet, kommer att få möjlighet att medverka vid den yttre miljöns utformning, exempelvis när det gäller torgbildningar, promenader mm, säger Jan Niklasson, VD i fastighetsbolaget.

Ingarö vattenverk förbättras

❑På Ingarö vattenverk som ligger i Brunn, kommunens största för övrigt, pågår för närvarande ombyggnadsarbeten. pH-justeringen med lut åtgärdas för att driften skall bli säkrare och stabilare. Ny desinfektionsutrustning för klor installeras. Klorering sker inte kontinuerligt utan bara då behov uppstår. Elskåpen byts ut och central driftövervakning införs under året. Ombyggnadsarbetena beräknas vara klara i mitten av april.

Rätt pris?
Dolda fel?
Visningar?
Reavinst?
Säljaransvar?
Kontrakt?

SÄLJA HUSET?

Välkommen till Din specialist på hemmaplan.
Auktoriserad fastighetsmäklare med över 20 års verksamhet på Värmdö.

Fri värdering.
Personlig service.

08-571 519 44

GÖRAN PERSON **VÄRMDÖ Egendomsförmedling AB**

AUKTORISERAD MÄKLARSAMFUNDET

DRICKSVATTEN UR ÖSTERSJÖN

DWETT - den nya generationens vattenverk som driftsäkert och billigt omvandlar Östersjövatten till gott DRICKSVATTEN

DWETT ERSÄTTER BRUNNEN
ANVÄND ISTÄLLET ÖSTERSJÖN,
DIN INSJÖ ELLER Å

RING ELLER FAXA TILL OSS PÅ
TEL 08-714 53 50 FAX 08-702 92 95

SP SAMHÄLLSPLANERING AB
DRICKSVATTEN
Tjärhovsgatan 32
116 21 STOCKHOLM

Avloppsfrågan på Björnö ser ut att lösas
De boende bildar eget driftbolag

Av RUNE MÅNZON

Samtliga 770 fastighetsägare tilldelas en aktie på 1 000 kronor utan kontantinsats. Totalsumman 770 000 kr tas ur den fond som redan finns uppbyggd av fastighetsägarnas beskattade pengar (3,7 miljoner kronor).

❑Det är den lösning arbetsgruppen föreslår i den avrapportering man gör för Björnö-Långviks avloppslösningar inför bildandet av separat driftbolag.

Om någon väljer att inte vara aktieägare, är detta teoretiskt möjligt. Man kvitterar ut tusenlappen i reda pengar men får ändå del av servicen och betalar som övriga. Däremot kan man inte göra sin stämma hörd eller delta i bolagets beslut.

Måste allmänförklaras

Den principiella inställningen inom kommunen är att man gärna ser att fastighetsägarna tar över driften. För att så skall ske måste anläggningen "allmänförklaras". Med detta avses att kommunens godkännande först krävs innan länsstyrelsen beviljar allmänförklaring.

Kommunen har vetorätt och avgör om anläggningen kan allmänförklaras av det skälet att den är en gemensam nyttighet, tillgänglig för alla och att övervägande antal fastighetsägare önskar den.

Kommunen har preciserat sina villkor och kräver att minst 80 procent av fastighetsägarna tecknar aktier och att bolagsordningen skrivs så att inga särintressen, nu eller framgent, kan favoriseras eller understrykas. Kommunen skall också ha en plats i bolagsstyrelsen.

Om detta sker blir samtliga förbrukare inom Björnö-Långvik på Ingarö automatiskt skyldiga att bidra till kostnaden för avloppsanläggningens utbyggnad och drift vid övertagandet efter Stockholm-Saltsjön årsskiftet 1995/96.

Bättre än kommunalt övertagande

Den arbetsgrupp som utsågs vid det informationsmöte som fastighetsägarna kallades till i Medborgarhuset i Stockholm den 24 januari har arbetat snabbt och effektivt. 430 personer, representerade 315 fastigheter, fanns på plats för att få veta vad som händer då New Sec (Stockholm-Saltsjön) under 1995 frånsäger sig alla åtaganden.

Bolagets representant Sture Forsberg förklarade att beslutet var oåterkalleligt och att man inte längre kunde svara upp

Gunnel Blomberg, som ingår i arbetsgruppen, vid reningsanläggningen på Klacknäset.

Bild: B WAHRENBERG

mot de ökade miljökrav som myndigheterna fordrar av avloppssidan och Klacknäsanläggningen, så som den ökade permanentningen skett.

–Ni hittar säkert lösningar och vi lämnar er ingalunda i sticket utan skall stå er bi om ni är beredda att ta över, förklarade Forsberg,

För en symbolisk avgift av en krona tar aktiebolaget i vardande över anläggningen med pumpstationer, ledningsnät och reningsverk som har ett restvärde på cirka 15 miljoner kronor plus inneliggande fordringar och skulder.

I det framtagna förslaget är det substantiella värdet av en sådan här aktie beräknad till cirka 19 000 kronor.

Gruppen som tagit på sig den grannlaga arbetsuppgiften har haft och har full insyn i Stockholm-Saltsjöns sätt att sköta avloppssidan. Samtidigt har gruppen överlagt med kommunen.

–Sköter ni fastighetsägare den här frågan kan det bli bra, säger Bo Nilsson, kommundirektören i Värmdö. Det vore betydligt sämre med kommunalt övertagande, dessutom skulle det bli dyrare!

(Går kommunen in och tar över handlar det om såväl avlopps- som vattenfrågan. Då löser man hela VA-problematiken en gång för alla. I dagens penningläge talar man om tänkbara utdebiteringar på lågt räknat 110 000 kronor per fastighet...).

Inga utbyggnader behövs

-Ser vi till endast avloppssidan kan vi klara den för runt en tredjedel av de kostnader som kommunen skulle hamna på, säger Gert Sundkvist, en av VA-specialisterna som ingår i arbetsgruppen.

-Vi har sett över nätet, gjort nödvändiga kontroller och kommit fram till att en del saker måste åtgärdas. Någon utbyggnad av avloppsverket är inte aktuell. Däremot byggs ett utjämningsmagasin vid pumpstationen i Kolbacken.

Ett sinnrikt pumpsystem till reningsverket ger då en jämnare dygnsbelastning. Brister som finns i inläckage i ledningsnätet kan åtgärdas genom att lägga plaströr inuti de gamla cementrören (man slipper då gräva upp det gamla nätet).

Gruppen konstaterar också att områdedena klarar sig gott och väl vad gäller vattenförsörjningen för närvarande. Det finns moderna lösningar att ta till om det kniper.

Åtgärdsprogram för ytvattnet

Ulf Henemo, som under lång tid arbetat med just de här frågorna, förklarar att det redan finns ett skrivet åtgärdsprogram, vad gäller ytvattnet som rinner in i brunnarna och överbelastar avloppsnätet. Det tänker man jobba efter. Brunnarna måste tätas så snart som möjligt.

Stockholm-Saltsjön kvarstår till vidare som huvudman. Vid ett kommande aktieägarmöte kommer styrelsen att väljas i det nya driftbolaget. Det fysiska och juridiska övertagandet sker årsskiftet 95/96.

Hittills har fastighetsägarna debiterats VA-avgifter med cirka 2 400 kr/år. Av dessa pengar har cirka 500 kronor lagts i en fond som vuxit till 3,7 miljoner kronor och som nu ger arbetsro i initialskedet.

2 000 kr årlig kostnad per fastighet

Arbetsgruppen har beräknat de årliga kostnaden till 2 000 kronor per fastighet. Normaldriften belöper sig på 1,4 miljoner kronor. Utöver detta kommer alltså utbyggnader och nödvändiga reparationer.

Ulf Henemo:

–Vi hoppas slippa några skräckscenarien med obehagliga dolda fel. I så fall

klarar vi hela avloppsfrågan genom att debitera ut ungefär 1 100 kronor per fastighet 10-15 år framöver.

Gruppen som tagit på sig den här arbetsuppgiften består av Gert Sundkvist, Kjell Eriksson, P.O Larsson, samtliga Långvik, Arne Carlsson, Michael Löfgreen, Olle Rydberg, Gunnel Blomberg, Marie Schlolzé, Jan Wallén och Ulf Henemo, alla Björnö.

–Vi har ribban på 95 procents aktieägande, säger Ulf Henemo. Informationsmötet den 23 mars med 260 deltagare för 197 fastigheter visade redan då 80-procentig täckning.

–Arbetsgruppen fungerar nu som interimstyrelse i och med att Bolagsordningen i princip är antagen med bl a kommunal representant. I maj, då vi ska informera om aktiebolagsbildningen, delas också aktierna ut, eller rättre sagt läggs i någon form av depå.

Miljön och de boende vann

Av CHRISTER HEDBERG OCH JEANETTE AXENMO

–Långsiktiga miljöintressen går före ekonomiska intressen. Det visar regeringens beslut i Björnöfrågan. Nu kan omistliga natur- och kulturvärden bevaras samtidigt som fastighetsägarna på Långvik och Klacknäset kan få en långsiktig va-lösning, anser Christer Hedberg och Jeanette Axenmo i en replik till Rune Månzons artiklar i förra numret av Värmdö tidning.

❑I senaste numret av Värmdö Tidning fanns ett stort reportage om Björnöprojektet, skrivet av Rune Månzon. Artiklarna handlade om konsekvenserna för de boende i Långvik och Klacknäset på Ingarö när det planerade villaområdet på Björnö nu stoppats. Tyvärr kom bara argumenten för en Björnöbebyggelse fram. Det kan därför vara på sin plats attvidga debatten. Vi är nämligen många som i likhet med regeringen anser att den föreslagna Björnöbebyggelsen var en felsatsning. Den var varken miljövänlig eller någon lösning på vatten och avlopps problem. Tvärt om.

Miljön ska gå före

För många av oss har Björnöfrågan i första hand handlat om miljön, inte om vatten- eller avloppsteknik. Vi tolkar också regeringens beslut i Björnöärendet att långsiktiga miljöintressen ska sättas före andra intressen. Det känns välgörande. Så här skriver Miljö- och naturresursdepartementet i beslutet om att inte tillåta bebyggelse på Björnö:

"Regeringen finner i likhet med länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Boverket att särskilda skäl saknas för att medge strandskyddsdispens. Regeringen finner vidare att en exploatering av området enligt planförslaget med hänsyn till områdets betydelse för friluftslivet skulle förorsaka påtaglig skada för natur- och kulturmiljön i området enligt 2 kap. 6 § naturresurslagen. Regeringen finner också att exploateringen skulle påtagligt skada natur- och kulturvärdena i området, vilket gör att den inte är förenlig med bestämmelserna i 3 kap. naturresurslagen. Regeringen finner inte heller att tätortsunderlaget enligt 3 kap. 1 § naturresurslagen är tillämpligt i det aktuella fallet".

Natur- och kulturvärdena runt Björnöreservatet får stå orörda. Det har regeringen bestämt. Ett beslut som stärker det långsiktiga miljöintresset mot ett kortsiktigt ekonomiskt tänkande, anser artikelförfattarna.

Bild: B WAHRENBERG

Rent felaktigt

Inget av dessa miljöargument finns redovisat i Rune Månzons artiklar. Istället försöker han göra regeringsbeslutet till ett slag mot de boende på Långvik och Klacknäset. Läsarna får bland annat intrycket av att det är regeringsbeslutet som får bolaget Stockholm-Saltsjön att inte längre vilja driva reningsanläggningen i Klacknäset. Inget kan vara mer felaktigt. Det har aldrig varit bolagets avsikt att på lång sikt driva dessa va-anläggningar. Även om Björnöbebyggelsen hade genomförts skulle bolaget efter några år överlåta va-ansvaret på de boende. Björnöprojektet var bara ett led i en sådan strategi.

Boende mot boende

Det tragiska med hela Björnöaffären är att boende ställts mot boende. Kritiska röster som vill värna miljön eller ser andra lösningar på va-frågan än att bygga villor i orörd natur har skrämts till tystnad. Debatten på möten och nu också i artiklarna dras ned till en krass plånboksfråga. De boende får betala, skriver man; "50 000 kronor per fastighet för enbart avlopp, cirka 100 000 kronor för både vatten och avlopp". Men ingenstans redovisas några belägg eller beräkningar för dessa påståenden. Andra lösningar och kostnadsalternativ förtigs. Mest märkligt i debatten om Björnöbyggnationen är att också ledande företrädare för Värmdö kommun valt att hota med sin egen va-taxa. Du "tvingas från hus och hem" om den ska tas ut, argumenteras det. Är va-taxan så orättfärdig är det väl lämpligare att ändra den istället för att driva fram ett nytt stort villasamhälle i ett känsligt natur- och kulturområde som Björnö

Flera bollar

Vad läsarna inte heller får veta är att Björnöplanen var kopplad till att lösa vatten och avloppsfrågan i en annan del av kommunen. Om Björnö fick byggas skulle nämligen ett lån från bolaget till kommunen på ca 12 miljoner kronor efterskänkas. Därmed skulle Skeppsdalströmsborna (!) slippa att betala full anslutningsavgift till kommunen. För dem kan det möjligen kännas orättvist att de nu få betala samma va-taxa som alla andra som ansluter sig till kommunens vatten och avlopp. För andra känns det skönt att sådana kortsiktiga ekonomiska intressen inte är avgörande för om man ska bevara omistliga natur- och kulturvärden eller ej.

Om viljan finns

Nu är Björnöfrågan äntligen avgjord. Men det krävdes en ny regering för det. Förra Mark- och planministern, Görel Thurdin (c), orkade inte avgöra frågan som hon lovade vid sitt kommunbesök hösten 1993. Det blev alltså socialdemokraternas Miljöminister Anna Lindh som nästa ett år senare kunde rädda miljön vid Björnöreservatet. I varje fall denna gång. Särskilt glädjande är också att man nu verkar ha funnit en bra och långsiktig lösning på va-frågan för fastighetsägarna i Långvik och Klacknäset. Björnö behövde alltså inte byggas. Det finns alltid andra lösningar om man vill och måste. Det går att värna miljön om bara viljan finns. Förhoppningsvis är det den lärdom vi alla kan dra av turerna kring Björnö. Den insikten kan kanske hjälpa till att läka de sår som debatten kring Björnö kan ha rivit upp.

Värmdövik

-naturnära boende på bekvämt avstånd från storstan-

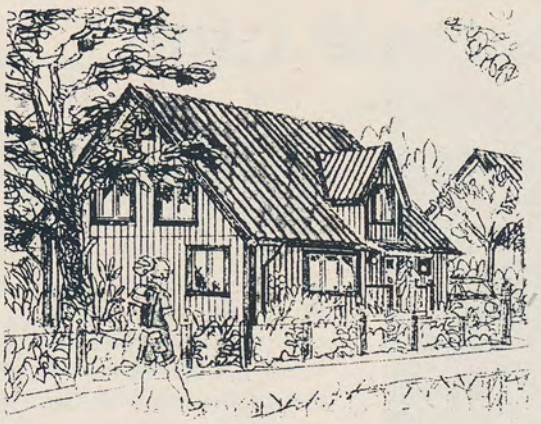

På Värmdölandet, strax öster om Gustavsberg, 25 km från Slussen planeras ett nytt villaområde för åretruntboende. Totalt är 230 tomter planerade. Denna första etapp utgör 38 hus i olika utförande och storlekar. I etapp ett ingår också ca 20 stycketomter för valfri byggnation. Bebyggelsens utformning ska anknyta till den lokala byggtraditionen och stor hänsyn tas till ekologin.

Prisexempel: Vid egen insats 285.000:- blir månadskostnaden c:a 6 500:-

Vill du veta mer om Värmdövik så är du välkommen att ringa till någon av nedanstående.

JM BYGGNADS AB

tel: 08-782 89 89 Eva Blomberg

Stockholm
SALTSJÖN

tel: 08-454 40 28 Birgitta Lindgren

FARSTA SLOTTSVIK PÅ VÄRMDÖ
FARSTAVIK

SJÖNÄRA SENIORBOENDE I HERRGÅRDSMILJÖ

Bostadsrätter för Dig över 55 år

Inflyttning hösten 1995.

För information och försäljning ring Nybergs Fastighetsbyrå 08-34 70 25 eller JM Byggnads AB, Anki Sahlberg 08-782 89 56, Eva Blomberg 08-782 89 89.

JM BYGGNADS AB

NYBERG's
FASTIGHETSBYRÅ
TEL 08/347025 FAX 324544

Arbetslösheten fortsätter minska i Värmdö

❑Under februari fanns 1 540 arbetssökanden i Värmdö. Av dessa var 944 arbetslösa varav 375 kvinnor. 179 ungdomar under 25 år saknar arbete och 765 personer är mellan 25 och 64 år.

127 ungdomar är placerade i ungdomspraktik och 59 personer i olika ALU-projekt. 81 personer går på arbetsmarknadsutbildning och 45 har beredskapsarbete.

Under februari har 102 personer fått arbete. Av dessa har 20 fått tillfälligt arbete och finns fortfarande kvar som sökanden vid arbetsförmedlingen. 23 personer har börjat arbetsmarknadsutbildning och åtta har börjat ungdomspraktik/ungdomsintroduktion under månaden.

Ungdomsintroduktion

En nyhet är att ungdomspraktiken kommer att helt upphöra och från 1 juli 1995.

Arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år har möjlighet att få ungdomsintroduktion. Det är en praktikdel på höst fyra månader och därefter anställning i minst sex månader hos den arbetsgivare som tillhandahåller praktiken.

–Den relativa arbetslösheten är 4,7 procent. De arbetslösa har minskat med 12 procent sedan februari 1994, uppger Marianne Rolf, chef på arbetsförmedlingen i Värmdö.

Gunilla t.v. anser att det är mycket viktigt med arbetsgemenskap. –Och det kan vi ge här på Nyckeln, betonar hon.

Bild: B. WAHRENBERG

Nyckeln ger arbetsträning och bryter isolering

❑På Nelsonstigen 11 i Gustavsberg finns sedan en tid Arbetskooperativet Nyckeln, som har till uppgift att ge sina medlemmar arbetsträning för att senare kunna slussas ut på arbetsmarknaden.

Idén kommer ursprungligen från Nacka där man arbetat i denna form under namnet "Samverkarna", sedan 1987.

Målgruppen för kooperativet i Värmdö är först och främst människor som kommit bort från arbetslivet på grund av psykiska sjukdomar och som behöver bryta den isolering som lätt följer därav.

Legoarbeten

Nyckeln började sin verksamhet förra sommaren och tillverkar nu hantverksprodukter och gör olika sorts legoarbeten. Man är i ständigt behov av nya arbetsuppgifter och ser gärna att den som behöver hjälp med den här typen av jobb hör av sig.

Kooperativet har nu 15 medlemmar, samtliga kvinnor, och två kvinnliga handledare Carina och Gunilla.

–Killar är mer än välkomna , säger Carina och Gunilla, som berättar att man har öppet varje vardag och att medlemslönen består av s.k. flitpengar.

Bakom verksamheten står Försäkringskassan, Värmdö kommun och landstinget.

Man arbetar utan stress och med lång framförhållning och utför även tjänster av olika slag som t.ex. kontorsarbeten. Just nu "raggar" man möbler till de egna lokalerna.

I styrelsen för Nyckeln sitter, Tertty Soukko, ordförande, Gunilla, sekreterare och Carina kassör.

Positivt för Anton och nu vill kommunen fortsätta

❑Socialförvaltningens projekt Anton, som syftar till att minska långtidsarbetslösheten och socialbidragsberoendet har utvärderats och man har bl a kommit fram till att projektet som varit framgångsrikt, bör fortsätta.

Projekt Anton är ett samverkansprojekt mellan arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsenheten, försäkringskassan och socialförvaltningens individ- och familjeomsorgsavdelning, kallad Ifo-avdelningen.

Projektet har pågått sedan 1 februari 1994 och huvudsakligen syftat till att få ut långtidsarbetslösa i arbetslivet igen.

14 av 77 har idag fast arbete

77 personer har deltagit i projektet och av dem har 14 fast arbete idag, fem vikarierar eller deltidsarbetar, tre studerar på Komvux och fem har andra studier. Vidare har två ospecificerat arbete, en har "socialt beredskapsarbete", två studerar Svenska för invandrare, sju är sjukskrivna och 14 är idag arbetslösa efter åtgärder som t e x beredskapsarbete, tre har A-kassa. För övriga elva saknas uppgifter på fyra och de resterande har andra problem än arbetslöshet.

Samtliga involverade i projektet Anton är eniga om att projektet måste fortsätta och att resultatet är positivt både ur mänsklig och samhällsekonomisk synpunkt.

GUSTAVSGÅRDEN

Restaurang TRALLEN
hittar du på Gustavsgårdens servicehus
Trallbanev. 3 - 5, Gustavsberg, tel. 570 329 50

Öppet 11.45-13.30
TVÅ »DAGENS»
SALLADSBUFFÉ
MAT PÅ BESTÄLLNING
Alla välkomna!

RESTAURANG HÖJDEN
Hemmestahöjdens servicehus
Kullsvedsvägen 1-3 Tel 570 22658
DAGENS RÄTT
Välkomna!

SÖKER !.
Vi har köpare i kö på alla slags fastigheter, även dyra sjöställen. Fri värdering.
Snabbt & Effektivt.
Ring oss idag för ett möte.

Värmdö Mäklarbyrå
Tel: 08- 722 03 22

Den nya styrelsen i VFF. Fr.v : Kenneth Lindell, Sonny Lindström, Birgit Wahrenberg, Lars Friberg, Mona Röst (ordf), Björn Stridbeck, Torbjörn Modin, Åke Malm, Thomas Sundblom och Börje Johansson.

Nya i ledningen för Företagarföreningen

❑Årsmötet i Värmdö Företgarförening i början av mars innebar en del ändringar i styrelsen. Ny ordförande är Mona Röst, Runmarö Marinsöm. Hon efterträder Inge Modigh. Thomas Sundblom, Djurö Handel är vice ordförande och nya ledarmöter är Börje Johanssson, Byggmästarservice, Björn Stridbeck, Arkipelag och Birgit Wahrenberg, Wärmdö Informationstjänst. Nytillträdda suppleanter är Marcus Steinauer, Gustafsbergs Värdshus och Kerstin Borgström, Värmdö Offset. Tillförordnad kassör är Ann Åström, Värmdö Plantshop. Kontorist på kansliet är Inge Modigh.

Nya i VFF

Stavsnäs Elbyrå, Stavsnäs
Eva Gebelius Fastighetsbyrå, Värmdö
RS Bensin & Närbutik (Statoil), Ingarö
El-Björken AB, Ingarö
Enia Städ & Golvvård, Gustavsberg
IHF Design Layout Original, Värmdö
Marjos Hårvård, Djurhamn
Frivall Trading AB, Djurhamn
Stations AB Värmdö (Shell, Ålstäket), Värmdö
Värmdö Företagarförening, Box 38, 139 21 Värmdö. Besöksadr: Fruviksvägen 2-6. Tel 08-570 222 85. Fax 08-570 222 95

Helena Göransson Årets Företagare

Helena Göransson.

HELENA GÖRANSSON, Sälls Plåt i Mörtnäs, blev Årets Företagare 1994. Hon driver det 55-åriga familjeföretaget på ett föredömligt sätt, ansåg juryn i Värmdö Företagarförening. Helena Göransson var även med som enda kvinna att grunda VFF.

Länets ambulanshelikoptrar är stationerade i Mölnvik, Gustavsberg.
Bild: LEIF ANDERSSON

Rospriset till Heliflyg

HELIFLYG har fått Värmdö Företgarförenings Rospris för 1994.

Motiveringen är att Heliflyg genom sin etablering i Mölnvik, Gustavsberg medverkat till att göra Värmdö kommuns räddningsstation till Europas mest kompletta.

HYR

EN MASKIN

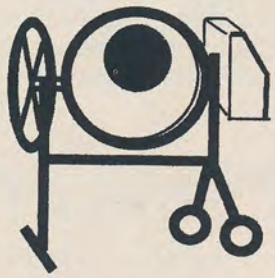

FÖR TOMT ELLER BYGGE

VÄRMDÖ HYRMASKINER

Mörtnäsvägen 5, Grisslinge, Värmdö
Tel 08-570 220 17, 570 222 17

Förvaltningscheferna behöver mer EU-information

❑Kommunens förvaltningschefer har fått svara på en enkät om EU-frågar och nu har en utvärdering kommit. Där framgår tydligt att man har ett stort behov av ytterligare information. Här bör dock framhållas att enkäten gjordes innan Sverige blev medlem i EU.

Intresset för EU skiljer sig mycket från kommun till kommun. Vissa har skickat ner tjänstemän till EU andra håller en mer avvaktande attityd, inväntar och ser.

Många kommuner tyck vilja vänta och se vad som händer i EU medan andra har valt att hänga på låset och ta reda på vad EU kan tillföra just deras kommun. T.ex, vad skulle kunna locka utländska företag till Värmdö eller behöver Värmdö något som EU kan tillföra?

Av enkäten framgick, som nämts tidigare, att behovet av information är stort och att många saknade kunskap om var den finns att få. Som exempel kan här nämnas att i vår kommer en skrift "Guide till EU:projektbidrag", som Kommunförbundet ger ut. Vidare ger samma förbund ut publikationen "Kommunerna & EU", som är en storsatsning med minst 20 nummer om året, på allt som berör kommunerna via EU.

Glada flickor i Hemmesta lär ut dekorationsmålning

❑Två glada unga damer har satt färg och fart på målarlivet i Värmdö. Det är Thérèse Lindell och Maria Gull i Värmdö Färgbod i Hemmesta som startat kurser i dekorationsmålning och oljemålning. Och många har hörsammat deras kallelse och ägnat hösten och vintern åt att lära sig måla om sina gamla möbler.

–Vi tyckte vi skulle dela med oss av våra kunskaper om dekorations- och oljemålning, säger Thérèse och Maria. Och då kom vi på att det vore kul med kurser. Lokaler och material hade vi ju redan i butiken så det var bara att sätta upp lappar och annonsera efter intresserade.

–Det visade sig snabbt att de flesta var intresserade av dekorationsmålning men en kurs i oljemålning blev det faktiskt, säger Maria som svarade för den kursen.

–Dekorationsmålning ligger i tiden. Många har gamla saker som de vill sätta färg på och förnya och ge sig själv en rolig stund av sysselsättning, säger Thérèse. Dessutom finns det numera en massa bra färger man kan använda. Det gäller bara att lära sig de olika teknikerna för att få ett bra resultat.

–En gammal tråkig byrå som ingen lagt märke till kan bli en helt ny möbel om man laserar den och sätter på beslag, anser Thérèse som hjälpt många kursdeltagare, såväl manliga som kvinnliga, med stolar, bord och annat.

–Den sista kursen för den här säsongen hölls i mars för när våren och sommaren kommer har folk mycket annat att pyssla med, säger flickorna som redan går och funderar på nya kurser till hösten.

Kvinnlig prägel i färgaffären

I den bakomliggande delen av affären har flickorna även hjälps åt att bygga upp små miljöer som de inrett med tapeter, textilier och dekorationsmålade möbler.

–Vi kunde ju inte bara ha allt liggande i lådor. På det här sättet får folk ett smakprov på vad man kan göra för att piffa upp sina hem, säger de och ser belåtna ut.

–Färgaffärer har ju alltid varit dominerade av män och mäns synsätt, kvinnor har ju knappt vågat sig in där. Det vill vi ändra på nu, säger Maria och Thérèse.

Thérèse och Maria i Värmdö Färgbod har haft uppskattade kurser i dekorationsmålning och oljemålning.
Bild: BIRGIT WAHRENBERG

Tandläkarpremiär öster om Ålstäket

Leg tandhygienist Carina, sköterska Ingrid och tandläkare Gertie.
Bild: LEIF ANDERSSON

❑I samma hus som Värmdö Företagarförening har sina lokaler, Haghultahuset, finns flera hyresgäster. Jag går cirka 30 meter och träffar där Gertie Käck, tandläkare som driver Värmdö Tandvårdsteam, och är medlem i Värmdö Företagarförening.

Gertie utexaminerades som tandläkare 1980. Samma år öppnade hon praktik i Tyresö, som hon drev till 1984. Tillsammans med en kollega byggde hon en stor tandläkarpraktik med plats för tre tandläkare, två hygienister samt två specialister i kirurgi och protetik.

Flyttade in 1994

–Vi bedrev, förutom allmänvård, även behandling med inplantat och käkbensförankrade broar. Mottot var att hålla en hög servicenivå och hög vårdkvalitet.

Verksamheten gick bra och växte lavinartat och i början på 90-talet funderade Gertie på att bryta sig ur och starta en mindre enhet tillsammans med sin man, Robert Käck, som är tandtekniker och som hade en privat rörelse i Traneberg.

–Att ha gemensamma lokaler med tandteknisk expertis var ett önskemål sedan lång tid tillbaka.

-Eftersom vi bor på Värmdö var det naturligt att söka lämplig lokal där och vi flyttade till Haghultahuset i april 1994.

Gertie jobbar fortfarande kvar i Tyresö en dag i veckan och då finns i Haghultalokalerna en tandhygienist. Hennes önskemål är att kundunderlaget här i Värmdö skall öka så att hon slipper åka till Tyresö.

Inge Modigh
Värmdö Företagarförening

Hemmestaskolan trampar oranga cyklar till våren

❑Hemmestaskolans högstadieelever i Gustavsberg får under våren disponera en klassuppsättning av den oranga Värmdöcykeln. Eleverna har iordningställt cyklarna som nu står klara att använda inför den stundande våren.För Arbetsmarknadsenheten blir detta en tjuvstart inför sommarsäsongen.

Fortfarande finns ett stor behov av cyklar inför sommaren, begagnade eller i delar. Alla bidrag uppskattas. Vi hämtar om Du slår en signal till Rolf på tel 570 35065.

TÄND PÅ FLICKAN, INTE PÅ BERGET
SKÄRGÅRDSSTIFTELSEN

Navigera efter stjärna och fyrkant & surfa bland kobbar och skär

Skärgårdstelefonen och Internet demonstrerades på Båtmässan i Älvsjö. Fr v: Värmdö Turisms Camilla Strandman, Eva Andersson från projektet Skärgårdsturism och Per -Erik Södergren från Värmdöturism.
Bild: LEIF ANDERSSON

❑Nu kan man navigera skärgården runt från Arholma till Landsort med det nya skärgårdstelefonen med talsvar och fax 08-457 00 01. Det är bara att lyfta luren och låta sig inspireras av evenemang och utflyktsmål. Och det går att ringa när man vill, varifrån man vill, dygnet runt för information.

Om inte telefon räcker kan man använda Internet och få lockande bilder av skärgårdsfotografen Sören Colbing och text med tips om aktuella evenemang eller boende i olka former.

Samarbete

Projektet Skärgårdsturism, som startade i januari 1995 är ett samarbete mellan de olika skärgårdskommunerna i länet där även Värmdö Turism ingår.

–Turisten känner inga kommungränser pch därför är samarbete och aktuell information viktigt för att få besökare till Stockholms skärgård, säger projektledaren Eva Andersson.

Satsningen på Internet görs i samarbete med KTH-Haninge och Skärgårdstelefonen utvecklas i samarbete med Telia och Teletalk Affärsutveckling AB.

Sedan starten för tre veckor sedan har 10.000 sidor hämtats på Internet och drygt 1.600 människor har ringt till "Skärgårdstelefonen".

Fart på Värmdöturismen

❑Utan tvekan är turismen idag basnäringen i Värmdö och omsätter enligt utredningar 388 miljoner kronor och sysselsätter motsvarande 445 helårsanställda.

Turistfrågorna i Värmdö sköts sedan fem år tillbaka av Värmdö Turism ekonomisk förening dels genom insatser från företagen på orten, dels genom en lika stor bidragsandel från Värmdö kommun.

Intresset för att få annu större fart på turismen i Värmdö bara växer.

I dagsläget är förutom kommunen ett 80-tal företag med i Värmdö Turism.

Värmdö Turism ansvar för Värmdö Tursitbyrå som ligger på Odelbergsväg 5B i Gustavsberg. Dessutom finns tolv informationsställen på olika platser i kommunen där medlemmar svarar för turistinformationen på orten.

Värmdö Turism medverkar på olika evenemang bl a mässor samt Vattenfestivalen samt projektet Skärgårdsturism med t ex Skärgårdstelefonen (se artikel intill).

Företag som vill bli medlem i Värmdö Turism kontaktar Kenneth Ragnarssson på Värmdö Turistbyrå, tel 08-570 346 09. ***Ordförande i Värmdö Turism är Per-Erik Södergren, Ahlsviks AB, Camilla Strandman, Östanviks gård är vice ordförande, kassör är Bo Holmberg, IBO AB, sekreterare: Birgit Wahrenberg, Wärmdö Informationstjänst. Övriga ledamöter: Gösta Westh, Handelshuset och Peter Andersson, Björkviksbadens Kiosk. Kommunens representant i styrelsen är Åke Malm.***

Ny turistfolder

I vår har Värmdö Turism gett ut en ny turistfolder för Värmdö. Där finns massor av matnyttig information för Värmdöbesökarna, t ex att bo, äta, sevärdheter, upplevelser mm. Dessutom en bra karta med gästhamnar, båtmackar och informationsställen. Kartan finns i Värmdö Turistbyrå, hos informationsställena och hos medlemsföretagen.

BÄSTA LÄGET..!

Mitt i Stockholms Skärgård på Värmdö • 9 sjömil från Sandhamn • 2 mil från Gustavsberg • 1 mil från Hemmesta. 1300 båtplatser året runt (vinterplats med mast på).

1300 BÅTPLATSER ÅRET RUNT • GÄSTHAMN
BÅTSERVICE • BRÄNSLE • KROG • LIVSMEDEL
BÅTTILLBEHÖR • UTHYRNING/FÖRSÄLJ. BÅT
BÅTIQUE • SEGLARKURSER • SEGELSERVICE

Tel 08 - 571 452 10

BULLANDÖ MARINA
..Ostkustens mesta Marina!

SKÄRGÅRDEN
THE BEAUTIFUL STOCKHOLM ARCHIPELAGO

10# innehåll
** för att repetera*
 # för att backa
*** för att avsluta*

08-4570001
Ring dygnet runt för information och fax.
Normal samtalstaxa.

10# Innehållsförteckning	20# Boende
11# Utflyksmål	30# Mat
12# Evenemang	40# Aktiviteter
13# Öar & Platser	50# Båtinfo
110# - Norra skärgården	60# Miljöinfo
210# - Mellersta skärgården	70# Smått & Gott
310# - Södra skärgården	80# Barnens info
14# Turistbyråer	90# Hundars info
15# Kommunikationer	100# Övrigt
16# Fax	

Internet: URL:http://www.haninge.kth.se/skargard/skargard.htm

I SAMARBETE MED SKÄRGÅRDSTURISTBYRÅERNA, TELIA OCH TELETALK AFFÄRSTELEFON AB

Visste Du att Värmdös första sommargäster slog sig ned vid Återvall redan på 2000-talet f.Kr?

Det vill säga, jägare som tillbringade somrarna där för att fiska och klubba säl. Vet Du att det står en Bautasten från 700- talet vid Hemmesta vägskäl?

❑Stenen, väl synlig från landsvägen, är en föregångare till runstenen och visar ett bygravfält på platsen. Visste Du att Strindberg knuffade Siri von Essens väninna utför trappan till sitt sommartorp på Runmarö 1891 och att han för det, fick ett mindre bötesstraff för misshandel vid Värmdö ting.

Detta är bara ett smakprov på det som finns att lära i den nya lokala gymnasiekursen, Värmdö förr och nu, på komvux i Gustavsberg. Kursen som startade i höstas och vänder sig till alla som har intresse av att öka sina kunskaper om Värmdös historia, nutid och framtid.

Stort intresse

Och intresse finns minsann! Eva Fransén, lärare och initiativtagare till utbildningen är glad över det mottagande den fått.

–Mer än hälften av eleverna går den enbart för nöjes skull och det är ju ett gott betyg. Resten kanske för att de behöver studiepoäng och tar chansen att lätta upp tyngre ämnen med något lättsammare, tror Eva. Kursen omfattar 70 lektionstimmar under en termin och ger 15 studiepoäng. Lektionerna är förlagda till fredagar och innehåller såväl teoretiska som praktiska moment.

Så efter några teorilektioner på komvux, bär det iväg ut på bygden. Med hjälp av en skriftlig exkursionsguide och tillsammans med nyfikna kamrater gör du en utflykt i det gamla brukssamhället Gustavsberg. Varje hus/gata och område har sin egen historia och plötsligt får du ta del av den.

Isräfflor och boplatser

Sen får du vidga dina vyer och följa med på en busstur i kommunen. Färden går till Ingarö, till Ödmanska skolan, Ingarö kyrka, Brunn och via Lemshaga tillbaka till Gustavsberg med dess centrum, hamn och gammal bebyggelse. Sen fortsätter turen mot Värmdö, till Hemmesta och gravfälten där, till Kalvandö och Värmdö kyrka. Eva Fransén och Göran Lundgren, rektor på komvux, leder och förmedlar sina kunskaper under resan och på flera ställen gör de längre uppehåll för att visa på något extra intressant. Det kan vara isräfflor på berghällar efter inlandsisen, spår efter någon gammal boplats från järnåldern eller typiska tecken på landhöjningar så att sjöar och vattenleder försvunnit.

Förhoppningsvis har du nu blivit speciellt nyfiken på något du sett, hört eller kanske undrat över tidigare och då är det dags för ett valfritt projektarbete.

Förberedelser inför exkursionerna görs i lektionssalen.

Bild: LEIF ANDERSSON

Redovisning på Runmarö

Några veckor av forskning, rotande, funderande och mycket hemarbete, ska sen leda fram till en redovisning i skolan eller på platsen för ditt intresse och senare utmynna i en gemensam dokumentation.

–Jag tror det blir redovisningar på både Runmarö, Lemshaga, Ingarö k:a och Ebbalunds krog, avslöjar Eva förtjust. Och tänk berättar hon, här kommer elever från föregående termin och lämnar mig kalkstenar från någon ö, för att vi pratade om det då och för att de vet att jag är intresserad. En annan elev från samma termin ska åka med den här gruppen till Säby gravfält på vårkanten. Hon gjorde sitt projektarbete om det och erbjuder sig nu att berätta för dem.

Samhällsorientering på cykel

Eva började som lärare på Kvarnbergsskolan 1982 och redan följande år hittade hon variationer till den klassiska undervisningen. Hon skapade "SO på cykel". Eleverna fick sin samhällsorientering utomhus. Olika cykelturer ledde fram till nya kunskaper. Senare gjorde hon ett liknande projekt i temat, Krig och fred kring Farstaviken, där eleverna bland annat fick bygga egna ryssugnar. När så läroplanen för läsåret 94/95 blev klar och gav möjligheter att introducera nya lokala kurser såg Eva, som numera arbetar på komvux, sin chans igen. Än en gång får hon dela med sig av sitt intresse och sina kunskaper om Värmdös historia.

Går gärna om kursen nästa termin

Clarence Örhammar 43, fastighetsmäklare från Värmdö och en av eleverna i Värmdö förr och nu denna termin känner sig privilegierad.

–Fantastiskt att få gå en kurs som den här, utan att direkt ha något syfte med den. Nu i"halvtid" tycker jag att den till och med är bättre än jag förväntade mig. Så bra att jag funderar på att göra om den nästa termin. Om jag får?

Clarence fick information om kursen i brevlådan, blev nyfiken, sökte och har inte ångrat sig.

–Tänk att äntligen få förklaring på varför hus och platser heter som det heter. Att upptäcka saker i omgivningen som jag inte haft en aning om trots att jag bott på Värmdö sedan 1958.

Ta till exempel Bautastenen vid Hemmesta vägskäl. Jag bor i Evlinge och har alltså passerat den varje dag, utan att ha sett den. Inte förrän nu!!! Det är som om man ser omgivningen med andra ögon. Just nu arbetar Clarence med ett grupparbete.

–Vi valde Rysshärjningarna 1719 och samlar nu material, mest från biblioteket. Sen ger vi varandra hemläxor och försöker sammanställa det till ett kompendium.

Clarence vill passa på att ge Runda huset en eloge, för deras rika utbud av Värmdölitteratur som finns samlat i en specialavdelning, högst upp i huset samt för deras kunnighet och vänliga bemötande. Vårterminen kommer förstås att avslutas med en utflykt. Orkidépromenad på Munkö är ett förslag!

Renée Ekstrand

Natur, miljö, Mulle och Knytte viktiga profiler på de tretton enskilda förskolorna

Det finns barnstugor för alla smakriktningar i Värmdö; kommunala och olika former av enskilda. I förra numret av Värmdö tidning presenterade vi de kommunala förskolorna utifrån en trevlig och informativ skrift som journalisten Renée Ekstrand från Kopparmora gjort på barnomsorgsavdelningens uppdrag.

❑Renée står även bakom ett kompendium om de enskilda förskolorna i Värmdö; tretton till antalet. Här följer en sammanfattning.

Grindstugan, Apelvägen 9, Gustavsberg. Ett föräldrakooperativ med tre avdelningar som bygger på att föräldrarna arbetar tillsammansmed personalen. Grindstugans höns är en del av inriktningen. Barnen hjälper till att ge dem matrester och plockar äggen som sedan används till mellanmål..

Gustaf, Nelsonstigen 6, Gustavsberg är ett föräldrakooperativ med en avdelning 1-7 år, Gustaf sätter uteleken i centrum och sover t ex middag utomhus. Utflyktsdagar med matsäck återkommer regelbundet. På sportlovet anordnas Gustafsloppet, ett litet "minivasalopp" med blåbärskontroller som blivit en tradition. Den goda hemlagade maten med massor av råkost äter man med förtjusning.

Norra Lagnö Förskola, Toivovägen 2 har två avdelningar, 1-7 år. Huvudman är KFUM:s Gymnastikavdelningar. Förskolans profil är rörelse i alla dess former. Alla barn har minst en gång i veckan tillgång till KFUM:s träningshall som ligger vägg i vägg med förskolans lokaler. Förskolan arbetar med aktiv föräldramedverkan, alla föräldrar arbetar minst fem dagar per år på förskolan och då med barngruppsarbete och praktiska sysslor.

Skogstrollet, Ösby Torg, Gustavsberg. Föräldrakooperativ, två avdelningar 1,5-7 år. Skogstrollets arbetssätt bygger på en önskan om att ge barnen en allsidig förskola. Utevistelsen är en viktig del men också skapande och drama.

GRINDSTUGAN

FÖRÄLDRAKOOPERATIVET GUSTAF

NORRA LAGNÖ FÖRSKOLA

KFUM:s Gymnastikavdelningar

VÄRMDÖ MONTESSORI

ÖSBYDALENS FÖRSKOLA

Pysslingen Förskolor

SKOGSTROLLET

ÄNGEN

VARGLYAN INGARÖ

KOBBEN

SALTARÖ BARN BOD

VILLBLOMMANS DAGIS

Symbolerna har förskolorna själva gjort.

Ösbydalens förskola, Lövsångarvägen 2, Gustavsberg. Personalkooperativ med fyra avdelningar. 1-7 år. Kvalitet på verksamheten kommer i första hand. Förskolan strävar efter att tidigt väcka barnens intresse för rytm och rörelse och möjlighet att utveckla bildspråket. Barnen förbereds inför skolstarten.

Östra Ekedals förskola, Gezelius väg 2-10. En Pysslingsförskola som drivs av Pyssling Förskolor AB. Tre avdelningar 1-7 år. Omsorg, skapande akvatinter samt möjligheter till fri lek sätts i främsta rummet. Dessutom genomsyras verksamheten av glädjefull vardag där barnens nyfikenhet tas tillvara.

Värmdö Montessori, Viks skolväg 13. Självständigt föräldrakooperativ enligt Montessoripedagogikens principer. Intagningen sker via en kö i Värmdö Montessoriförening, som också driver lågstadie- och fritidshemsverksamhet i anslutning till förskolan. I montessoripedagogiken anser man att det är viktigare för människan att hitta det bästa inom sig själv än att vara bäst jämfört med andra. Därför lägger man stor vikt vid att hjälpa varje barn att hitta sina egna förutsättningar. Barn är av naturen vetgiriga och har en spontan lust att utforska världen. Vad som behövs är stimulans och vetgiriga träningsuppgifter.

Kobben, Viks Central. Föräldrakooperativ, en avdelning. Utelek tar en stor del av tiden. Sångsamlingar med sånger, lekar, rytmik återkommer varje vecka och teateruppvisningen gång per termin blir resultatet av något vi hittat på och tränat under lång tid. Övernattningar på förskolan och läger för 6-årsgruppen hör till traditionerna.

Saltarö Barnbod, Stationsvägen 1 är ett föräldrakooperativ med en avdelning. Saltarö Barnbod med sin lantliga miljö ger barnen en lugn och harmoni. Egen odling, hemlagad mat och kompostering visar barnen det viktiga naturliga kretsloppet. En del av verksamheten bygger på Friluftsfrämjandets förskoleidé "I ur och skur" där Mulle, Knytte och Knoppar ingår.

Ängen, Maria Höglunds väg 20 är ett föräldrakooperativ med två avdelningar, 1-7 år. På Ängen tillämpas ett lekpedagogiskt arbetssätt. Barnen behöver leka,. Fritt och länge. I en trygg, tillåtande och inspirerande atmosfär med närvarande vuxna.

Renée Engstrand har skrivit två informationsskrifter om barnomsorgen i Värmdö. Bild: BW

Kotten, Mörtviksvägen 10, Ingarö är ett föräldrakooperativ med en avdelning, 1-7 år. Kottens förskola arbetar i åldersindelade grupper med fasta rutiner och aktiviteter varje dag och vecka men även årsvis återkommande traditions- och kulturbevarande aktiviteter. I verksamheten ingår färg och form, musik och drama, gymnastik, utevistelse, vattenlek, simning, studiebesök, språk och litteratur.

Varglyan,

Marikavägen 19, Ingarö är ett färäldrakooperativ med en avdelning, 1-7 år. På Varglyan finns en liten barngrupp som ger en familjär stämning där alla barn, föräldrar och personal känner varandra väl. Verksamhetens huvudinriktning är naturen med mycket utevistelse, bland annat skogsutflykter. Personalen är knytte- och mulleledare. Seder och traditioner samt hemlagad mat med god kvalitet är annat som Varglyan lägger stor vikt vid.

Ängsblommans dagis, Ringvägen 43, Ingarö är ett färäldrakooperativ med en avdelning, 1,5-7 år. På Ängsblomman är humor och glädje viktigare än regler och krav vilket avspeglar sig tydligt i både barnens, föräldrarna och personalens trivsel. Ett mycket uppskattat inslag är den enkla teaterpjäs barnen övar in och spelar upp för sina föräldrar varje termin.

Femton år med rörelse och dans på Slånbäret och Lokatten

❑Förskolorna Slånbäret och Lokatten med adress Slånbärsvägen, Hemmesta respektive Lokatten, Lostigen, Värmdövik firar 15-årsjubileum i år med bl a Öppet Hus i maj.

Det var 1980 som Värmdö, efter köp av de två villafastigheterna, startade två s.k småhusdaghem med vardera en avdelning.

Inomhusmiljö är hemlik, ombyggnaderna har varit sparsamma.

Utelek för barnen på Slånbärets förskola i Hemmesta.

–Det är faktiskt väldigt likt sig inomhus här sedan starten, säger Gaby Ohlsson, som är förskolechef.

Förskolorna har vardera fem personal och 18 barn i åldrarna 1,5- 7 år.

–Vi arbetar mycket med rörelse och dans. Ett barns utvecklas snabbare om det behärskar sin kropp.

–De ökar sitt självförtroende, sin självständighert, sitt språk och lär sig ta hänsyn och ansvar för sina kamrater.

DIN ÅSIKT OM FRAMTIDENS SKOLA I VÄRMDÖ

Vi vill höra föräldrarnas åsikter. Välkommen till möte!

Djurö skola, gymnastiksalen 18 april kl 19.00
Brunns skola, matsalen torsdag 20 april kl 19.00
Gustavsberg 2 och 4 maj. Tid och lokal meddelas
Värmdö 9 och 11 maj. Tid och lokal meddelas
VÄLKOMNA!

Britt-Marie Johansson/Grundskolechef

Förskolans barn och personal samlas till morgonsamling i stora salen. Förskolechef Tove Ryman (t.v) hälsar godmorgon och skall läsa en saga.

Här lär sig de små barnen räkna och läsa Lekfullt och nyfiket på Lär

Det är tidig förmiddag på förskolan Lär på Rödhakevägen i Ösbydalen, Gustavsberg. Dags för gemensam morgonsamling för hela skolan i stora salen med alla barnen och deras förskollärare.

❑Alla tar varandra i händerna i en stor ring och sjunger en sång. Förskolechefen, "skolchefen" Tove Ryman, hälsar godmorgon och småpratar lite.

–Hur många är vi här idag? Det är bäst och räkna?

Barnen hjälper till och William som är 4 år kan redan räkna till 20.

Sedan läser Tove sagan "Näpp, sa Alfons Åberg". Till sist tar man åter varandra i hand och önskar lycka till för dagen. Därefter går varje barngrupp till sitt grupprum och har samling med upprop, samtal om vädret, datum och annat som barnen vill ta upp och avslutningsvisn lätt morgongymnastik.

Utifrån barnens egen förmåga

Förskolan Lär, som är en kommunal förskola startade hösten 1994.

Den skiljer sig från de tradionella förskolorna i kommunen. Lär är nämligen en undervisande förskola tillrättalagd för små barn där man arbetar i de olika åldersgrupperna efter en fastställd läroplan. Varje dag har barnen tre lektioner med ämnen som svenska, engelska, räkning, omvärldskunskap, skapande och gymnastik.

När barnen byter åldersgruppper skall dom ha tillgodosett sig läroplanen utifrån sin egen förmåga.

–Vi har en pedagogik som tar tillvara barnens nyfikenhet och intresse och förmågan att lära sig saker och ting under lek, förklarar Tove.

–Pedagogerna var helt införstådda med det nya sättet att arbeta redan vid starten i höstas och från föräldrarna har vi mött enbart positiva reaktioner. Varje vecka får föräldrarna ett veckobrev från oss där vi berättar vad vi gjort och vad vi skall göra nästkommande vecka, det är väldigt uppskattat.

Traditioner och engelska

–Du frågar vad omvärldskunskap betyder. Det kan vara praktiska uppgifter som av- och påklädning t ex, men också förståelsen för traditioner i samhället t ex flaggning, att vi går till kyrkan vid advent och skolavslutning.

–Engelskan kommer in på ett lekfullt sätt genom ramsor och sånger. Redan nu kan barngrupperna räkna på engelska och säga vanliga hövlighetsfraser och enkla meningar.

-Lektionerna har vi på förmiddagarna, på eftermiddagarna har vi fria aktiviteter, ofta utomhus.

Skyltar med siffror

Anette Carlsson, förskollärare, tar med sig 4-årsgruppen till ett mindre grupprum för att ha sitt lektionpass. Med benägen hjälp av tyghunden Herbert lär sig barnen räkna från 1 till 16.

I de lägre åldrarna börjar man med att skilja på en och flera, att skilja på stor och liten, lång och kort osv. Barnen lär sig siffrorna i räkneramsan och räknar föremål genom att sätta fingret på varje föremål i tur och ordning. Anette har på olika platser satt upp skyltar med de olika siffrorna 1-16.

Sedan är det dags att lära sig varandras efternamn. Inga problem här inte, det går inte att ta fel fel på entusiasmen och kunskapsivern.

Förskollärare Anette Carlsson och hennes 4-årsgrupp tränar på att lära sig sina efternamn.

Bild: LEIF ANDERSSON

Patrik Jonshult i 5-årsgruppen. är dagens meterolog.
Bild: LEIF ANDERSSON

Dagens meterolog

Förskollärare Madeleine Gavazzeni har hand om 6-årsgruppen. Varje dag pratar man om datum, dagens väder och namnsdag. Patrik, dagens meterolog demonstrerar med ord och bild om vi har sol, regn eller snö. Patrik har redan förvissat sig om läget genom en kontroll genom fönstret.

Idag har Lär ett 40-tal barn i åldrarna 1-7 år.

–Föräldraintresset för Lärs pedagogik är stort och vi har lång kö till förskolan.

–Därför byggs förskolan ut för ytterligare 40 barn , inflyttning sker i dagarna.

Barnomsorgschefen Elisabeth Fredell arbetar nu för en förlängning av verksamheten i form av ett "lågstadium".

Pedagoger och föräldrar ser positivt på framtidens skola.

Rörelse viktigt

–Varje lektion inleds med ett litet upprop där barnen får tala om sitt förnamn, efternamn, adress och ibland också berätta om någon leksak som man tagit med sig hemifrån. Det är viktigt för barnen att lära sig berätta och beskriva någonting, framhåller Anette.

Efter lektionspasset, längden varierar mellan 10 och 20 minuter beoende på barnens ålder och ämnet, behöver de små eleverna röra på sig och det gör man i en sång- och danslek i stora salen. Sången »Lucky Luke bor i Vilda Västern» ljuder på hela Lär.

Lemshaga Barnakademi fortsätter växa

Hösten 1995 innebär starten för en ny skola i Gustavsberg. Då öppnas Lemshaga Barnakademi, en ny sorts skola för barn i åldrarna tre till nio år. Än så länge är platsen där skolan ska stå bara en byggarbetsplats, men till midsommar ska skolbyggnaden vara klar.

❑Vi har en styrka på tjugo man som arbetar på det här projektet och byggarbetarbasen rapporterar att vi håller det planerade tidsschemat, säger Helena Högkvist-Wallenberg, grundare av skolan och ordförande i stiftelsen Carpe Vitam.

–Vår tekniska expertis som installerar specialgjorda datorer, speciella inlärningskokonger och "tryck-på-mig"väggar arbetar just nu tillsammans med byggstyrkan för att vi ska kunna försäkra oss om att skolan ska vara klar att öppna till höstens skolstart, fortsätter hon.

Det är inte bara Helena Högkvist-Wallenberg som ser fram emot att öppnandet av den nya skolan. Värmdö kommun och utbildningstjänstemän har tagit en aktiv del i bildandet av skolan. och varit mycket behjälpliga på alla sätt så att Lemshaga Barnakademi nu kan ta emot barn mellan sju och nio år såväl som förskoleelever.

Gensvar

–Det har mött ett sådant gensvar i kommunen, säger Helena Högkvist-Wallenberg.

Vid förfrågningar kontakta Värmdös barnomsorgsavdelning

Med varm hand lämnar Helena Högkvist-Wallenberg över pärmen till nya rektorn Karin Pernbrink.

Karin Pernbrink, skolans just tillsatta rektor, har bara goda ord att säga om de som hjälpt till att starta Lemshagaprojektet.

–Efter att ha undervisat i skolor runt om i Sverige och utomlands kan jag inte låta bli att imponeras av både kvaliteten på projektet och det stöd det rönt av familjer och tjänstemän som jag mött sedan jag kommit hit, säger hon.

Datorprogram

Hon talar gärna också om det unika i Barnakademins utbildningsplan och de speciellt framtagna datorprogran som skolan kommer att använda sig av. Dessa program har sina ursprung i Amerika men är tillrättalagda för svenska barn och formgivna så att de ska tillmötesgå varje barns dagliga utveckling.

Med enbart den egenskapen kommer läraren att vara i en bättre position att utarbeta mer meningsfull daglig lektionsplanering, säger rektor Pernbrink och tillägger:

–Dessutom har vi fått värdefull assistans från olika lokala representanter för dataföretag som har antytt att de vill arbeta tillsammans med oss på och utveckla de olika möjligheter som ett sådant här projekt innebär.

Heldag med Rädda Barnen

Biljettförsäljningen till Rädda Barnens BARNDAG TORSDAGEN DEN 4 MAJ I GUSTAVSBERGSTEATERN har redan startat.

Programmet börjar klockan 9 med ett inledningsanförande av organisationssekreterare, Maja Salsbäck och fortsätter med att kommunalrådet Margareta Nachmanson talar under rubriken "Barn i det kommunala arbetet". Strax före lunch är det Barnombudsmannen, Louise Sylwanders tur och hon har valt rubriken "Barnkonventionen som ledstjärna."

Efter lunch kommer ämnen som barn och våld och hur barn påverkas av våldsprogram på TV. Efter paus spelar Kommunala Musikskolan och dagens program avslutas med ett föredrag om barn till missbrukare.

Barndagen är ett samarrangemang mellan Kultur- och Fritidsnämnden i Värmdö och Rädda Barnen och studieförbundet Vuxenskolan.

Hälsans Hus

hälsar Dig välkommen till privat sjukvård med landstingspris!

Dr. Jan Aleström
leg. läkare (F)
spec. allmän medicin

Anette Larsson
leg.logoped

Lottie Carlsson
medicinsk fotvård
(även hembesök)

Inger Blomdahl
leg. sjukgymnast
ergonom

Dr. Svante Thorén
leg. läkare (F)
spec. gynekologi

Dan Wallin
leg. sjukgymnast
spec.ortopedisk manuell terapi

Ina Ununger
massör
klassisk massage, stretching

Elisabeth Norén
leg. sjuksköterska
företagssköterska

Annika Jakobsson
leg. sjuksköterska
företagssköterska

Ewa Stridbeck
analytisk psykolog
beteendevetare

Bernt Jakobsson
civ. ing.
skyddsingenjör

Dr. Tom Lindroth
leg. läkare (F)
spec. ortopedi

Hälsans Hus
- på Värmdön AB
Skogsbo Centrum
Gustavsberg

För tidsbeställning
570 39 500 - växel
570 35 245 - fax

Kommunens familjerådgivning på entreprenad

❑Värmdö kommun tar över familjerådgivningen från landstinget. Kostnaderna täcks genom skatteväxling. Man har valt att lägga ut rådgivningen på entreprenad hos två erkända familjerådgivare i Stockholm.

Enskilda eller familjer med problem kan genom eget initiativ ta kontakt med Kjell Gardeland eller Birgitta Örjes-Svensson för besök på mottagningen på Götgatan 103 alldeles vid Skanstullsbron i Stockholm.Tid går att beställa både dag och kväll på telefon: 689 80 60 eller 532 78 77. Besöket kostar 120 kr, samma som ett läkarbesök.

Värdefullt med utomståendes syn

Familjerådgivningen har sitt stora värde i att en utomstående kommer in i bilden och ser problemen med nya fräscha ögon. Och att personer med problem får någon utomstående, objektiv att tala ut med . Många problem som från början verkat olösliga har hittat en lösning genom familjerådgivningen.

Ändrade normer för socialbidragen i Värmdö

Barbro Levelius, chef på socialkontorets individ- och familjeomsorgsavdelning

❑Värmdö kommun kommer på nytt att gå efter Socilstyrelsens normer för socialbidrag, Regeringsrätten slog den 2 april 1993, i två domar fast att Socialstyrelsens norm bör ligga till grund för vad som är skälig levnadsstandard. Däremot kan enskilda kommuner själva avgöra om de vill ändra i kostnadsposterna.

Värmdö har gjort så i kostnadsposten till möbler, TV mm.

I stället för att ha den som en löpande post väljer man att ha den som engångspost och behovspröva den. Vem köper möbler en gång i månaden kan man fråga sig?

Antalet hushåll i Värmdö kommun som 1994 erhöll ekonomiskt bidrag är 875. Varje hushåll har i snitt fått bidrag i 3,7 månader. 647 hushåll har fått bidrag mellan en och fyra månader och därefter klarat sig själva medan 228 fått bidrag i mer än fyra månader.

Mindre för ensamstående

Ändringen av möbelbidraget innebär en sänkning med 417 kronor per månad för ensamstående. En särskild ansökan och prövning måste numera göras för att få bidrag till möbler , TV, radio mm.

Den rådgivande bidragsnormen i Värmdö kommun är från den 1 mars 1995 för ensamstående 3 035 kronor i månaden och får makar/sambo 5 176:-

Sänkta kommunala kostnader

De 875 hushållen som under 1994 fick bidrag avsåg 1 791 personer och den sammanlagda kostnaden för kommunen var 15,5 miljoner kronor, en sänkning med en miljon kronor från 1993.

–Sänkningen berodde på att arbetslösheten minskat något under 1994 samt de lyckosamma effekterna av Antonprojektet, framhåller Barbro Levelius, chef på socialförvaltningens individ- och familjeomsorgsavdelning.

Sociala samfonden

❑Fonden, som är en sammanslagning av flera fonder, har som ändamål att genom bidrag ur tillgångarnas avkastning främja barn- och ungdomsvård, äldre- och handikappomsorg eller eljest bistå behövande i avseende sådana ändamål och behov som inte tillgodoses genom det allmännas försorg.

Bidrag kan sökas av den som har anknytning till Värmdö kommun.

Ansökan skall senast den 30 april 1995 ha inlämnas till socialförvaltningen 11, 134 81 Gustavsberg.

Upplysningar om fonden lämnas av socialchef Torbjörn Andersson.
Tel 08-570 381 00.

Värmdö socialnämnd

T.v: Den gemensamma trevnaden är mycket viktig på Slottsovalen. Här läser man morgontidningen högt tillsammans. Ovan:Farsta Slott är nu under renovering. Till vänster och höger de nybyggda flyglarna kallade Slottsovalen som används till vårdboende för äldre.

Bilder: LEIF ANDERSSON

Premiär för Slottsovalen

De första boende i Slottsovalen vid Farsta slott i Gustavsberg flyttade in i slutet av februari.

❑Slottsovalen består av två nybyggda envåningsflyglar med 40 mindre lägenheter på ett rum med stor toalett/duschrum för boende med stora behov av vård och omsorg dygnet runt. Garderob och pentryavdelning ingår.Möjligheter finns också för tillfälligt boende.

Vården drivs av Partena Care på uppdrag av Värmdö kommun och det är något av en premiär för kommunen med denna typ av köpta tjänster.

Värmdö kommun anvisar platser efter vårdbehov och så tar Partena över och sköter ruljangsen.

Partena Care är ett väl etablerat företag i branschen med över 3 000 anställda i bl a Västerås och Karlstad. Företaget ägs till hundra procent av Procordia.

Egna lägenheter

Driftschef för Slottsovalen i Farsta är Jan-Kåge Wallin som tidigare bl a arbetat på Boo sjukhus. Han har en personal på 48 personer till sitt förfogande i olika tjänstgöringsgrader. De gemensamma utrymmena i lokalerna svarar Värmdö kommun för.

–Kvalitet, integritet och kontinuitet är honnörsord för Partena Care, säger Jan-Kåge Wallin, som berättar att företaget är störst på marknaden just nu och att man har ett liknande sjukhem i Ekerö i Stockholmstrakten.

Patienterna bor i egna lägenheter och kan ta med sig möbler. De får hela tiden träffa samma personal och man skräddarsyr deras vårdprogram i mesta möjliga mån.

Arbetsterapi och sjukgymnastik

I bottenvåningen på nyrestauererade Farsta Slott finns bl a lokaler för arbetsterapi och sjukgymnastik.

Maten kommer från servicehuset Gustavsgårdens restaurang Trallen och meningen är att man skall kunna bo i denna vackra och lugna miljö till livets slutskede.

Hyran på Slottsovalen är 1995 4 300 kronor per månad, därutöver tillkommer avgifter för kost och hemtjälp vilka relateras till inkomsten.

Adressen är: Slottsovalen, Farsta Slottsväg 3, 134 40 Gustavsberg.

Driftschefen på Slottsovalen Jan-Kåge Wallin.

En härlig fyndplats!

Hos oss är hyllorna alltid fyllda av serviser, koppar, fat, konstgods, bestick, kastruller, pannor och gryto för kök och bord. Och alltid har vi fina fyndvaror!

BLÅ BLOM
OLD GUSTAVSBERG
BONE CHINA

Gustavsbergs Fabriksbod

Gustavsbergs Hamn. Tel 08-570 356 55. Öppet: månd–fred 10–17, (juni–aug till 18), lörd 10–15, sönd 11–15.
Buss 424–440 från Slussen. 20 min. motorväg för bilen.
Porslinskryssning med båt varje dag 26/6–13/8. Info. 23 33 75

Ingela vill var med under Torsbygårdens avveckling

Ovan: Några av villorna som tillhör Torsbygården. T.h Torsbygårdens huvudbyggnad

❑Torsbygården ska avvecklas har vi hört. Verksamheten klassas som vårdhem och ska enligt lag läggas ned. För 30 förståndshandikappade vuxna måste nya lösningar fram.

En avvecklingsplan skulle varit klar vid årsskiftet, men har på grund av den samtidigt pågående kommunaliseringen fördröjts. .

För Ingela Wihlborg som äger Torsbygården och som också är föreståndare, är detta ingen överraskning.

–Jag visste redan när jag tog över verksamheten efter min moster 1987 att den räknades till de vårdhem som skulle läggas ner så småningom.

–Jag bestämde mig ändå för att driva Torsbygården vidare. Jag kände helt enkelt att jag ville vara med under avvecklingen i så fall. Kunna påverka den och se till att de som måste flytta får det som de önskar. Det är deras rättighet.

Trettio förståndshandikappade

I dag bor 30 förståndshandikappade vuxna mellan 40 och 91 år på Torsbygården som ligger naturskönt alldeles vid vattnet. Huvudbyggnaden i gammal säteristil från 1918 och 13 fristående villor av varierande storlek och läge utgör dess kärna. Vackert inbäddat i naturen, för tillfället ett enastående vinterlandskap, ser det ut som vilket småhusområde som helst. Lada, magasin och andra tillhörande ekonomibyggnader talar dock om att här bedrivits jordbruk en gång i tiden. Till gården hör dessutom 80 000 kvm mark som tillsammans med det fina sjöläget inbjuder till natur och friluftsliv.

Tretton villor

Här bor alla i någon av de 13 villor, som var och en innehåller en eller flera mindre lägenheter. 14 av hyresgästerna bor ensamma i sina lägenheter medan de övriga bor två eller tre tillsammans. De flesta har bott här i många år.

Det var 1937 som Ingelas moster och morbror köpte Torsbygården och öppnade vårdhem.

Från början användes huvudbyggnaden till bostäder, eftersom de fristående husen på gården endast var ett fåtal på den tiden. Men villabeståndet växte och i dag används huvudbyggnaden till kontor, kök, personalmatsal mm.

Tre dagcenter

De första åren arbetade de boende med alla förekommande sysslor på gården. Senare ordnades dagcenterverksamhet med olika typer av sysselsättning i den stora magasinsbyggnaden. I dag finns visserligen delar av den verksamheten kvar men används mest till "husbehov".

De arbetsföra har i stället sina arbetsplatser vid tre olika dagcenter i Hemmesta. Vid Hemmesta torg arbetar man i verkstadsmiljö och utför bland annat en del arbeten åt Fagerdala industrier. Två dagar i veckan är därför arbetet förlagt till Fagerdala.

På Mohikanen, det lilla röda huset med vita knutar på Skärgårdsvägen 248, ägnar man sig åt andra sysslor, i huvudsak textiltryck och sömnad. Man syr dukar, grytlappar och gardinkappor i pyro -och allmogemönster på beställning till Keramiskt Centrum.

»Ester-gummor»

Liknande arbetsuppgifter sysselsätter de som har sin arbetsplats i den gula tegelvillan bakom Lindgrens bil. Förutom matlagning och vävning, tillverkas Estergummor där. Små dockor som säljs till allmänheten och där en del av behållningen skänks till Estland, därav dockornas namn. Dockorna har blivit mycket populära.

De arbetstagare som är över 65 år väljer själva om de vill sluta arbeta. Flera har valt att fortsätta på halvtid.

Ingela har arbetat på Torsbygården sedan 1979 och drivit verksamheten själv sedan 1987.

–Det har känts som ett självklart jobb för mig. Kanske beroende på att jag nästan är uppvuxen på barnhem, säger hon och ler.

Mina föräldrarna drev nämligen ett barnhem redan innan jag föddes. Det låg på Gamla Värmdövägen i nuvarande Boo Smides lokaler och det var mitt barndomshem.

När Ingela började bodde 49 personer här, så en viss avveckling har faktiskt redan skett.

–Många har vi lyckats hitta nya lösningar för under åren, medan andra bor kvar här än i dag. Det är också de som skulle drabbas värst om de blev tvungna att flytta.

Svårt för de allra äldsta

Att byta bostad och närmiljö vid så hög ålder som många av våra boende uppnått, är inte rimligt som jag ser det. Vi har inte mindre än åtta boende som är över 80 år och för dem vore det en katastrof att tvingas härifrån.

Däremot kan Ingela se fördelar med en "flytt", för flera av de yngre. Det kan vara både stimulerande och utvecklande för dem att göra något nytt.

–Men det kommer att ta tid, kanske flera år innan vi har alternativa lösningar till våra boende. Lösningar som de kan acceptera, understryker hon. De trivs här. De har sina hus, grannar och vänner här. De har naturen, vattnet utanför husknuten.

Individuella planer

Vi ska utforma individuella planer för var och en av de boende utifrån deras egna önskemål, tillsammans med dem, deras anhöriga och personal från berörda myndigheter. Sedan ska önskemål uppfyllas så långt det någonsin är möjligt. Under tiden har de som kommer att lämna oss, möjligheter att vänja sig, ställa frågor och få förklaringar på de förändringar de ställts inför. Några kommer att bo kvar på Torsbygården, tror Ingela.

Oro inför framtiden

–Så vi kan bara jobba vidare och se tiden an. Men visst känner vi oro. Det märks både bland de boende och i personalgruppen. Alla är medvetna om att det blir stora förändringar framöver men ingen vet riktigt vad det innebär.

I dag finns 70 personer på lönelistan varje månad. Det motsvarar drygt 50 heltidstjänster, mest vårdare. Så det är klart att många känner oro inför framtiden.

Annars är den största förändringen just nu faktiskt bara att vi inte längre kan ta emot några nya boende.

Lever vidare

Inom kort är avvecklingsplanen för Torsbygårdens vårdhem klar. Torsbygården kommer troligen att leva vidare i någon form tror Ingela. Detta är hennes livsverk, något hon inte ger upp i första taget. Så länge verksamheten går runt tänker hon fortsätta.

Renée Engstrand

Bilder: B WAHRENBERG

Miljöveckor i Värmdö

Gör något konkret för miljön.
Utmana någon till miljöhandling!
Vecka 17 samt 23 är det miljöveckor i kommunen.

Ett politiskt parti

(initiativtagare till ekovecka, som blev två miljöveckor) utmanar övriga partier att cykla till kommunfullmäktigemötet v 17.

Värmdö miljöinformatörer

ordnar 17:

* värmdömodellen - en ca 2x3m tredimensionell modell över Värmdö med utmarkerade återvinningsstationer och centraler, vandringsled, naturreservat mm. Trolig placering; Domus.
* Miljöutställning tillsammans med Domuspersonal.
* Batterikampanj planeras tillsammans med skolorna.
* Liten miljömässa tillsammans med JM, Sellbergs och Lottorna.

Ett annat politiskt parti

har lagt grundplåten till en video om Värmdö kommuns lokala Agenda 21.

Estetiska programmet på Värmdö gymnasium

filmar miljöaktiviteter under v 23

Elever på Lillsved

gör miljöprogram för skolan. Programmet presenteras v 17.

Barnomsorgen

ordnar föreläsning om miljövänliga blöjor, vecka 17.

Familjen Jansson/Pettersson

visar sitt solvärmda hus vecka 17 och 23.

Naturskyddsföreningen

ordnar ekologisk vinprovning samt har utflykt till vargstensängarna för nya medlemmar.

Konsum Hemmesta

ordnar tipspromenad

VAD HITTAR DU/NI PÅ?

Varför två veckor?

Vecka 17, 24-30 april, blir en start för oss fastboende, ca 26 000 personer. Vecka 23, 5-11 juni, repeterar vi valda delar för våra sommargäster. Vi blir bra många fler under sommaren!

Varför miljöveckor?

Det räcker knappast att vara miljövänlig under en enda vecka, men det blir en bra avspark! Gemensamt engagemang gör det lättare att komma igång, och att fortsätta.

Anmäl ditt engagemang

till Värmdö kommun, MBP-kontorets miljöavdelning, så vidareförmedlar vi ert engagemang till lokalpressen. Vill ni vara med och ta fram videon om Värmdö kommuns lokala Agenda 21 (där ska vi visa bra hållbara lösningar,saker som redan händer i kommunen) och/eller vara med på gemensam annonsering, ring MBP-kontoret, miljöavdelningen 570 381 00. Agenda 21 direkt 570 381 37.

Kontakta mig angående miljöveckorna!

Namn: _____

Företag: _____

Adress: _____

Postnr o postadress: _____

Tele/fax: _____

Porto

Till
Värmdö kommun
MBP-kontoret
Miljöavdelningen
134 81 Gustavsberg

Siv visar varor som på olika sätt har anpassats för miljön. Vad sägs om en tandborste med utbytbar borst eller pappersnäsdukar och trosskydd utan klorblekt massa.

Bild: LEIF ANDERSSON

Löstagbara tandborstar Kvicksilveravskiljare på varje rum

Ordning och reda. Barbro deklarerar allt miljöfarligt avfall. Här är det sprutor och kanyler i en dunk och framkallningsvätska i en annan dunk.

Bilder: LEIF ANDERSSON

❑Uppdraget handlade om miljötänkandet inom vård- och läkemedelssektorn i Värmdö kommun. Vi har tidigare kollat livsmedelshandeln och tekobranschen. Vi håller på med bilvårdshandeln. Vi undersöker, införskaffar information och kunskap, bistår med råd och dåd; vi påverkar. Vi, det är Värmdö Miljöinformatörer.

Jag började med apoteket.

Apotekschefen, Siv Johansson, tog mycket vänligt emot mig när jag presenterat mig och mitt ärende.

Egna initiativ

Jag ställde några frågor och Siv började berätta.

Jag fick veta att Apoteksbolaget, som ju är moderorganisation till apoteken, har ett väl genomtänkt miljövårdsprogram.

Apoteket kan ta egna initiativ genom att skicka in förslag på miljöanpassade förbättringar till Apoteksbolaget, som sedan vidarebefordrar dessa till de svenska leverantörerna av apotekssortimentet.

Efterhand som Siv berättar kan jag se att hon är engagerad.

–I Apoteksbolagets miljöpolicy ingår att överblivna läkemedel, som kunderna återlämnar på apoteket, sänds vidare för destruktion i en stor specialanläggning. Förpackningsemaballage för medicinpaket som skickas till apoteksombuden och övriga kunder i skärgården, alla apotekskuvert och brevpapper, förbrukningspappersvaror som hushållsrullar, toapapper, näsdukar mm är framställda enligt de miljökrav som finns, förklarar Siv.

–Apoteksplastpåsarna, plastflaskorna för destillerat vatten samt hudvårdsprodukternas plastförpackningar är gjorda enligt dagens miljökrav. Plastflaskor för destillerat vatten sänds in för återvinning.

Inga klorblekta produkter

–Varusortimentet av t.ex dambindor, tamponger, näsdukar etc är miljövänligt. Klorblekta produkter finns inte längre i apotekssortimentet.

Svenskproducerade läkemedel är numera förpackade med stor hänsyn till miljökrav.

–Apoteksbolaget och apoteken arbetar för att påverka många producenter att inte använda onödigt förpackningsmaterial. Apoteket hoppas på en förbättring.

Apoteken har i sitt sortiment idag en tandborste som har en löstagbar borstdel.

–Tänk så många tandborstskaft vi slipper i soporna när man bara behöver byta borstdelen.

Apoteket har även tagit på sig ett mycket stort ansvar i kvicksilverfrågan. Man bytte in gamla kvicksilvertermometrar mot moderna miljövänliga, vilka kunderna fick till nedsatt pris under utbytesperioden 1992.

–Även på batterisidan har vårt apotek visat framfötterna. Man har sedan länge propagerat för insamling av kvicksilverbatterier till hörapparater. Apoteket har satt upp en s.k. batteriholk i entrén och man har genom moderbolaget utövat tryck på leverantörerna att gå över till miljöanpassad batteritillverkning.

Dessutom får jag också veta får jag veta att Apoteksbolagets policy, vid om- och nybyggnad av lokaler, numera ställer mycket hårda miljökrav på byggmaterial.

Kemikalier till destruktion eller återanvändning

Från apoteket gick jag till Folktanvården som ligger i samma byggnad.

Övertandsköterskan Barbro Åkerlind var inte mindre vänlig och inte heller mindre engagerad än Siv hade varit.

Barbro berättade om hur man hanterar sina medikamenter och hur apoteket har en kontrollfunktion som de utövar en gång om året. Dessemellan kontrollerar och kasserar naturligtvis Folktandvårdens personal tidsmässigt utgångna preparat. Dessa och spill mm lämnar man till apoteket för destruktion.

Miljöfarliga kemikalier, t.ex framkallningsvätskor för röntgen och dylikt förvaras på kliniken och hämtas två gånger om året för destruktion eller återanvändning. Detsamma gäller kemikalier som inte kan identifieras i registret över farliga kemikalier.

–Givetvis har varje behandlingsrum en kvicksilveravskiljare för sköljvattnet som töms varje kväll. Och dessutom går vattnet sedan ner till en stor avskiljare i källaren. Kvicksilvret som avskiljts hämtas en gång om året, berättar Barbro.

Miljöanvisningar och kontrollprogram

Jag får också ta del av Folktandvårdens miljöanvisningar, en skrift på uppemot 100 sidor med ett detaljerat program för såväl hantering av kemikalier och amalgam som strålskydd för den som arbetar med röntgen. Där finns också ett helt kapitel om olika typer av avfall och hur de skall hanteras liksom ett kontrollprogram baserat på miljöskyddslagen.

Och i stort sett allt man gör journalförs för kontrollens skull.

Jag kan inte undgå att bli imponerad och glad.

I Siv och Barbro och deras respektive personal har vi Miljöinformatörer säkra bundsförvanter!

Åke Olsson
Värmdö Miljöinformatörer

Wermdö & Gustavsbergs Sjukgymnastik
Leg. sjukgymnaster. Anslutna till försäkringskassan

Vi behandlar bl a: :
- Nackar – ryggar
- Ledproblem, t ex axlar, höfter, knän.
- Nedsatt funktion efter t ex benbrott och ledoperationer.
- Tennisarmbåge.
- Huvudvärk, spänningstillstånd.
- Kroniska smärttillstånd.

Vi har inriktat oss på:
- Ortopediska,reumatologiska och neurologiska diagnoser.
- Andningsgymnastik.
- Akupunktur.

Vi finns på Värdshuset, Algatan 3, Gustavsberg.
Tel: 570 322 46.

Separerande toaletter Rena rama guldgruvan

❑Det finns urinseparerande toaletter som spar vatten och tar vara på näringsrik urin som kan användas som gödsel istället för att vara en belastning för Östersjön.

Naturskyddsföreningen i Värmdö med eldsjälarna Bo Grenholm och Gunnar Steen, tyckte det var dax med ett rundabordssamtal, om ekologiska alternativ till den konventionella vattentoaletten. Tillsammans med Värmdö kommuns Agenda 21-ansvariga inbjöd de speciellt utvalda personer till ett informations- och diskussionsmöte.

"Är separerande toaletter något för Värmdö kommun?"

Spara vatten

Bibbi Söderberg samt Bobby Mrozowski, BB Innovation & Co AB, inledde med en kort information om "DUBBLETTEN" det toalettsystem de själva konstruerat. Prototypen är framarbetad av Bibbi själv och de första modellerna tillverkades på Gustavsbergs fabriken.

I en separerande toalett skiljs urin från bajs, redan i toalettstolen. Urinet hamnar i en främre skål och spolas där med ca 1 dl vatten. Bajset hamnar i den bakre skålen och spolas som vanlig med 3-6 liter vatten. Det finns två separata spolsystem.

Konstruktörerna framhåller toaletten som mycket vattensparande. Vattenbesparingen blir ca 20 liter per person och dag, 80% vattenbesparing på toaletten.

Kretslopp för näringsämnen

Denna typ av toaletter gör det också möjligt att skapa kretslopp för växtnäring. Urin är växtnäring och borde komma åter till jordbruket istället för att vara en belastning för Östersjön. Urinet kan samlas upp i tank för att sedan komma till nytta i jordbruk eller i den egna trädgården.

Gunnar Steen, Naturskyddsföreningen i Värmdö, redogjorde för hur urinet skulle kunna samlas in för att kunna nyttiggöras som ett alternativ till konstgödsel. Lästips; Boken *Rena vatten*, av Mats Wolgast samt tidningen Ekologiskt lantbruk, nr 1 -95. Prenumeration tel 018-10 10 06

Idag byggs alla Sveriges större kustnära reningverk om för att klara kvävereduktion. Våra kustvatten har visat att de inte tål dagens höga kvävehalter. Henriksdals reningsverk byggs om för att klara 50% reduktion, jämfört mot tidigare 15-25%. Även Gustavsbergs reningsverk, Tjustvik, byggs om. Tyvärr kommer ombyggnationerna inte leda till att närsalterna tas om hand för att återföras till jordbruket. Man bygger om för att omvandla kvävet (urinet) till luftkväve, NO2. Näringsmässigt är urin jämförbart med handelsgödsel. Handelsgödsel till ca en hektar (100x100 meter) kostar idag ca 1050:-/år. Istället skulle man kunna transportera en tankbil med humanurin ca 2 mil. Det kostar lika mycket i transport! Jordbrukarna Lennart Windahl, Säby, och Anders Karlsson, Nora, menade dock att det är en mycket stor skillnad i att sprida 300 kg handelsgödsel i kornad form jämfört med en tankbil innehållande vattenblandad humanurin. Det är tungt och blandningen av urin och vatten skulle troligen behöva köras ut flera gånger under växtsäsongen.

T.v: Bo Grenholm och ovan Gunnar Steen

Nynäshamn först med storskaligt försök?

Jan Johansson gör sitt examensarbete vid institutet för systemekologi vid Stockholms universitet. Systemekologen arbetar med helhetsbegrepp. Hur är närsaltsinnehållet, hur är själva toalettsystemen konstruerade, hur ska spridningen ske för att minimera framförallt kväveläckaget? Labbtester visar goda resultat. Nu behövs ett fullskaleförsök för att visa på hur det skulle fungera i verkligheten. I ekokommunen Nynäshamn finns jordbrukare och en politiskt vilja till att stötta ett pilotprojekt. Jan har skrivit ihop ett informationsblad för tjänstemän som arbetar med VA-frågor.

Varför är det så trögt?

–Idén borde sälja sig själv, säger Erik Nachmanson,ordförande i gatu- och räddningsnämnden. -Här är det bara marknadsföring som saknas, säger han och fortsätter.-Även om jordbrukarna kanske inte är redo för omhändertagande av urin idag så spar systemet så mycket vatten att det borde vara mycket ekonomiskt lönsamt. I alla fall för hushåll med sluten tank för uppsamling av WC-avlopp.

–Som Byggherre har man garantier att leva upp till under ganska lång tid, svarar arkitekt Kjell Häggberg från White coordinator arkitekter AB, och menar att initiativkraften till separerande toaletter knappast kommer att komma från byggarna. Man är för rädd att testa nya lösningar som ännu inte accepterats i systemet. En politiskt påtryckning behövs. Kjell anlitas av bl.a. JM som idag bygger vid Farsta slott.

–Jordbruket klarar idag inga nya kostnader, säger Lennart Windahl. Visst kan och vill vi sprida humanurin på våra marker, framförallt på vallen borde det vara lämpligt, men vi har inte råd med nya maskiner. Idag sprider vi kornad handelsgödsel med en maskin som inte kan användas för gödning i flytande form.

–Är det risk för stopp i avlopp om man tar bort spolvatten, frågar jag gatukontoret och får svaret av Jan Spjut -Nej inte så länge man behåller mängden spolvatten för bajset. Det är annars där problemen uppstår vid snålspolande toaletter.

–Vi får inte glömma att vanliga hederliga förmultningstoaletter också är bra ur kretsloppsynpunkt, säger Sten Stensson, miljö- och hälsoskyddsinspektör.

Recept på näringslösning till hemmet

Hör du till dem som köper hem NPK till våren för att gödsla din trädgård? Om du istället använder din egen urin spar du, förutom pengar även förpackningar, transporter och minskar miljöeffekterna vid framställningen av konstgödningen. Prova att blanda en del urin med nio delar vatten. Vattna direkt.

Dax för en provsittning!

I Nacka kommun finns två offentliga separationstoaletter som kan provas. Naturskolan på Velamsund (endast då besök bokats på Naturskolan) samt i Sopvaruhuset i Järla industriområde. Har du tur kanske Värmdö miljöinformatörer och Naturskyddsföreningen i Värmdö ordnar en demonstrationstoalett till miljöveckorna v 17 samt 23.

-Vart gör man av kisspappret då? undrar tjejerna. I papperskorgen!

Anna Käll/Tel 570 381 37

❑Slutredovisningen av projektet "Friskare Värmdö", som pågått mellan åren 1990-94 ligger nu klar. Projektet är unikt såtillvida att kommunen har engagerat sig i ett långsiktigt folkhälsoarbete och skapat en modell för hur lokal samverkan kan ske mellan olika samhälssektorer.

handlar det om motion i någon form. Att vi rör oss för litet är ingen nyhet men det gäller att komma igång och göra något åt det. Kommunen hoppas att mer information och framförallt välordnade aktiviteter skall få fart på motionerandet.

Här kan arbetsgivarna göra en stor insats

ha nytta av i framtiden, skriver de ansvariga.

Nu och en tid framöver är Värmdö kommun igång med ett nytt projekt. Det handlar om ålderdiabetes som också blir allt vanligare.

En grupp om tusen friska män i åldrarna

"Friskare Värmdö" Investering i framtiden

Kommunen har projektet lagt grunden till ett fortsatt folkhälsoarbete som man hoppas skall kunna leva vidare i framtiden.

Värmdö kommun skall framöver inte bara svara för en ekonomisk och social trygghet för sina invånare utan kommer även att få ansvar för människors totala livssituation. Hur vi lever avgör i stort hur vi mår.

Motion på arbetstid

Projektet "Friskare Värmdö" ger många exempel på hur man kan förbättra sin fysiska hälsa och må bättre. Nästan alltid med små medel genom att låta personalen motionera tillsammans, gärna på arbetstid så att det verkligen blir av.

En kvart om dagen

med t.ex hantlar kan göra underverk för en stillasittande kontorist. Just människor med data, skrivmaskiner mm är idag ofta utsatta för arbetsskador. Rygg- och nackont har blivit något av en folksjukdom och orsakar mycket lidande och frånvaro.

Värmdöprojektet har skapat ett friskvårdstänkande i kommunen som man kan

35-54 år testas. Värmdö gör detta tillsammans med Sigtuna kommun och det har hittills visat sig att motion kan göra underverk i förebyggande syfte. Även de som drabbats av åldersdiabetes kan genom motion och vettig kost mota sjukdomen i grind.

–Friskvården skall sättas in tidigt, anser förre kommunalrådet Roland Ekstrand (fp), initiativtagare till projektet "Friskare Värmdö".

–Då sparar vi mänskligt lidande och sjukvårdskostnader.

Kommunens företagshälsovård till Hälsans Hus

❑Värmdös största arbetsgivare, Värmdö kommun, upphandlade under senhösten 1995 företagshälsovårdstjänster för de kommande fyra åren. Värmdö kommun annonserade i dagspressen för upphandlingen.

T.v: Medarbetarna på Hälsans Hus på Värmdön AB: Övre raden fr v: Leg.läk Jan Aleström, företagssköterska Annika Jakobsson, ergonom Inger Blomdahl, företagssköterska Elisabeth Norén och skyddsingenjör Bernt Jakobsson. Främre raden fr v: Läkarsekreterare Eva Eklund, receptionist Solveig Danneman och beteendevetare Ewa Stridbeck.

Bild: LEIF ANDERSSON

Fem företag lämnade in anbud; Hälsans Hus, Värmdö Företagshälsovård, FHC Stockholm, Söderhälsan och Fysikhälsan.

Efter utvärdering av anbuden tecknades avtal med Hälsans Hus på Värmdön AB. Avtalet gäller bl a kommunens samtliga anställda.

–Avtalet består av två delar. Först ett basavtal på 638 000:- per år. Utöver detta köper kommunen ett antal tjänster enligt en prislista, säger kommunsekreterare Per Fogelström hos Värmdö kommun.

–Vi tackar för förtroendet, säger dr Jan Aleström, som är medicinskt ansvarig på Hälsans Hus. Vi hoppas vi skall motsvara förväntningarna såväl medicinskt som servicemässigt.

VÄRMDÖTANDLÄKARNA

Dina tandläkare på Värmdö
även barn- och ungdomstandvård

Gamla och nya patienter hälsas välkomna

Tandläkare: Stefan Jonsson
Tandläkare: Anders Wahlberg

Tel: 570 323 90

TANDVÅRDSPENG FÖR BARN FRÅN 1 JANUARI 1995
FRI PRIVAT TANDVÅRD FÖR BARN (3-19 ÅR)

Servus tog miljöpris

❑Den miljöbästa butiken i Värmdö korades tisdagen den 21 mars på Grisslinge Värdshus över en kopp kaffe och en KRAV-bulle. Det blev Servusbutiken i Lugnet, Gustavsberg som tog hem priset i form av ett diplom.

Det vara Värmdös miljöinformatörer, cirka 17 stycken, som arrangerat tävlingen genom att gå ut med en förfrågan till Värmdös samtliga butiker om de ville vara med i en enkätundersökning där man kontrollerade miljömärkning av produkterna, exponering i butikerna, personalutbildning och sophantering.

Servus i Lugnet uppfyllde med god marginal villkoren och kunde som extra plus visa upp en liten utställning av Änglamarks produkter samt vänligt och glatt bemötande.

Hedersomnämnande fick Hemmestahallen, Strömma Handel och Vivo på Djurö.

Rut och Stig Sandström vid sitt röda tvåvåningshus på Svartsö. Jordbruket tog de över 1953 från Stigs föräldrar.

Lars Olofsson från Harö-Storö fick ensam hämta priset. Vera Westerberg, hans sambo, måste stanna hemma hos djuren.

De fick pris för bästa miljön

På Svartsö och på Harö i Värmdös skärgård finns två av de bäst bevarade kulturlandskapen i skärgården. I alla fall om man sätter tro till de miljöpris landstinget delar ut.

❑På Svartsö bor Stig och Rut Sandberg, som tilldelats priset just för sitt arbete med att bevara den värdefulla miljön i skärgården. De har skött sina marker så väl att länsstyrelsen tagit med dem i sina ängs- och hagmarksinventeringar som ett område, som har de tallra högsta bevarandevärdet för naturvården.

Och på Harö finns Lars Olofsson och Vera Westerberg och upprätthåller de gamla jordbrukstraditionerna med djur och småskalighet.

Varje år sedan 1988 delar landstinget ut miljöbelöningar till människor som gjort något alldeles extra för miljön i länet. Sammanlagt 220 000 kronor delades ut som uppmuntran till dem som gjort sig därav förtjänta. 1994 ägde ceremonin rum på Solliden på Skansen.

–"Vi har inte ärvt jorden av våra föräldrar utan lånat den av våra barn", sade Märit Friberg, nytillträdd ordförande i miljöutskottet.

Hon menade att det kloka gamla indiantalesättet har fått stå som utgångspunkt när stipendiaterna valts ut.

Text och bild: MISSE LJUNGSTRÖM

Fotsalongen

Möt varen med fräscht ansikte, vaxade ben och mjuka fötter!

Fransfärgning och håltagning.

Vi använder D.S.D hudvårdsprodukter

Hemmesta C Tel 08-570 205 08

FOLKTANDVÅRDEN
I CENTRUM
VI FINNS NÄR VI BEHÖVS

folktandvården

Gustavsbergs Centrum
Tel 570 386 00

Djurö
Tel 571 516 30

Akupunktur • Homeopati

SOLVEIG IZZO NATURMEDICIN

Solveig Izzo

Tel: 08 - 570 190 99

Backstigen 4, Mörtnäs

–Den här bilden från Ormsö är från 1940-talet, men det ser ut ungefär så här idag också, säger Roland Ekstrand, Värmdö kommuns kontaktman med Ormsö.

Vänortsinsats:

Hjälp Ormsö starta företag!

Värmdös kommunfullmäktige beslöt i februari att erbjuda Ormsö kommun i Estland att bli vår vänort.

Ormsö är gammal svenskbygd. Sedan 1200-talet har det bott svenskar på ön och när andra världskrig utbröt bodde 2 500 svensktalande på Ormsö. Innan Sovjet ockuperade ön för andra gången 1944 hade nästan samtliga flytt till Sverige. Många kom till Värmdö i sina småbåtar över Östersjön och flera valde att sedan bosätta sig i vår kommun.

1990 öppnades ön igen för besökande från Sverige.

Djurö församling startade då ett samarbete för ett restaurera kyrkan. Ormsö hembygdsförening, som består av f.d Ormsöbor bosatta i Sverige , uppvaktade våren 1994 kommunledningen i Värmdö och framförde en hälsning från kommunledningen på Ormsö med en begäran om ett framtida samarbete. Under sommaren 1994 besökte jag Ormsö för att på plats diskutera samarbetets form. I början av februari 1995 besökte jag kommunen på nytt för att utröna inom vilka områden som vi i Värmdö kan hjälpa till med utvecklingsarbetet.

Ett folkdanslag från Ormsö gästade Värmdö för en tid sedan.
Bild: LEIF ANDERSSON

På det kulturella planet har redan folkdanslaget gästat Värmdö vid två tillfällen. Folkdansarna återkommer i mitten av maj.

På vilket sätt kan vi då hjälpa Ormsö kommun?

I första hand kan vi tillbringa någon semestervecka på denna underbara ö med fina badstränder.

I andra hand handlar det om att få igång företag på ön. Det finns en såg som behöver kompletteras med hyvelmaskiner och annan träbearbetningsutrustning. Kanske finns det något företag som skulle kunna etablera en filial med sådan utrustning eller vet var man kan få tag på sådana till en rimlig kostnad.

På ön finns ett mejeri som också måste förändra sin produktion så att man får produkter som det går att sälja. Fisket kan snabbt öka i omfattning om man kan få tag i båtar och fiskeutrustning.

Vad som behövs är hjälp till självhjälp, vilket betyder att man måste få gång mindre företag.

Ormsö är på förslag att bli Estlands första ekokommun. Det betyder att utvecklingen av kommunens verksamhet sker på ett miljömässigt acceptabelt sätt.

Min förhoppning är att vänortsutbytet med Ormsö kan skapa värdefulla kontakter för framtiden.

Roland Ekstrand
Värmdö kommuns kontaktman med Ormsö. Tel 08-570 381 00

Vårutställning i Stockholm.

SOLVEIG NAERT, konstnär i Gustavsberg, hade i vintras en samlingsutställning på Studio 5 i Stockholm. Hon ställde ut siluettbilder i tusch och i collage.

I vår väntar en ny utställning i Stockholm.

Ovan en av siluettbilderna i tusch.

IGK

Ek insats ~~28.000:-~~

Nu är det billigare att gå med i Ingarö Golfklubb!

Spelrätt **17.000:-**

För information ring 570 288 70

INGARÖ GOLFKLUBB, FOGELVIK, 130 35 INGARÖ

Anna hoppas tjejjouren kommit för att stanna

❑Ny ungdomsassistent i Gustavsbergs församling sedan en tid är Anna Lövgren, 26 år. Anna har tidigare varit verksam som ungdomsledare i Björknäs och bl a arbetat i missionskyrkan.

När Anna kom till Gustavsberg tog hon genast kontakt med alla i kommunen som arbetar med ungdomar och fick på så sätt igång ett samarbete över "gränserna".

Anna Lövgren ny ungdomsassistent i Gustavsbergs församling har många bollar i luften just nu bl.a "Tjejjouren".
Bild: LEIF ANDERSSON

Tjejgrupp på "Ettan"

Så idag har hon ungdomar på måndagar i församlingshuset, är med som handledare i en tjejgrupp på "Ettan" på tisdagar och arbetar med skolpsykologen Lis Johles i ämnet etik i skolan vissa onsdagar. Konfirmandgrupper och viss verksamhet med barn står också på denna energiska dams schema..

Ett projekt som intresserat Anna mycket är den s.k. Tjejjouren. Det är en grupp unga kvinnor om fyra (just nu) som går runt på kvällarna i Gustavsberg och hjälper ungdomar att hitta rätt eller som bara finns. Den här typen av verksamhet finns redan i Stockholm t.ex "Farsa på Stan" men nu var det som sagt dags för Gustavsberg att sätta igång något liknande.

Anna har hjälp till med projektet där polisen och socialen också tar del.Och dessutom är flickorna sponsrade av SL och Domus.

–Tjejjouren har förhoppningsvis kommit för att stanna, säger Anna som också gärna skulle se en aktiv föräldrarförening i Gustavsberg. Det gäller att fånga upp ungdomarna tidigt, menar hon och för det krävs samarbete mellan alla berörda inte mist familjerna. Många föräldrar har idag dåligt samvete för att de inte hinner med sina barn som de skulle önska men det är något man borde tala om öppet. Säkert kan problemen lösas om man bara tar in hjälp utifrån.

Jag tror henne. Människor med hennes entusiasm behövs och kan göra underverk.

Barbro Peyron Lindevall

LOKALER FÖR KONTOR, LAGER ELLER BUTIK

Gustavsberg är ett samhälle med tradition och kultur.

För närvarande pågår en omstrukturering med utbyggnad av bostäder och omvandling av lokaler till butiker och kontor.

I den nya tidens brukssamhälle Gustavsberg bör det vara lika naturligt att ortens centrum, precis som i det forna Gustavsberg, skall ligga i direkt kontakt med vattnet.

Gustavsberg Fastigheter har arbetat fram en idéskiss som visar hur ett nytt centrum i Gustavsbergs Hamn vid Farstaviken kan komma att se ut. Planeringen fortsätter.

Genom att utnyttja befintliga byggnader i hamnområdet skapas ytor för butiker, banker m.m. Sammanlagt nästan 20 000 kvadratmeter.

Vi kan idag erbjuda lokaler till olika typer av lättare verksamheter, allt ifrån enstaka kontorsrum till hela kontor eller annan verksamhet.

Funderar Du på att starta eller utveckla Din verksamhet i vårt expanderande samhälle?

Det är god idé att ta kontakt och prata med oss.

Varför inte se efter vad vi kan erbjuda?

Centralt i Gustavsberg och med nära till allt och ändå i en lugn skärgårdsmiljö.

Gustavsberg Fastigheter

GUSTAVSBERG FASTIGHETER AB • BOX 123 • ODELBERGS VÄG 9
134 23 GUSTAVSBERG

Tel 08-570 394 00 • Fax 08-570 303 53

Sjukvård i Gustavsberg och Värmdö

Av EDLA SOFIA ARVIDSSON

Hur var det nu med sjukvården i skärgården i äldre tider. Mina bästa källor talar ganska lite om det. Var det kloka gummor och gubbar, eller de många krigens hemförlovade fältskärer, som skötte de sjuka och olycksdrabbade? Mycket talar för det och vid öppet vatten kunde man segla och ro till huvudstaden för att söka hjälp. I mitt sökande i tillgänglig litteratur hittade jag den första skildringen av läkarhjälp i Gustavsberg 1829, i Carin Lindskog- Nordströms forskningar från 1940-talet.

Det var disponenten Hammarstrand vid den unga porslinsfabriken, som funnit tolv sjuka lärlingar inhysta i samma rum. "Luften i rummet föreföll mig alldeles förpestad" meddelar han till sin bolagsstämma och lyckades genomdriva att en särskild sjuksal inrättades och att en läkare från Sockholm, vid behov skulle kallas ut till Gustavsberg. Det kom att behövas, 1833 grasserade smittkopporna i samhället och året därpå koleran.

Porslinsfabriken fortsatte att binda läkare till sig och nästa notis om den saken finner jag i tidningen Gustavsbergarens första nummer 1943. Överläraren vid Ekedalsskolan Wilhelm Gezelius, hade grävt fram ett hundraårsminne ur Värmdö sockenprotokoll, som bl.a. visar att det fanns en bofast läkare på orten:

"Läkaren vid Gustafsbergs fabriker, herr doktor Olof Tydèn, hade den 18 december 1842 anmält, det han vore sinnad att hos Kungl. Sundhetskollegium anhålla om förordnande att inom Värmdö skeppslag få bestrida provinsialläkarbefattningen och begärde nu stämmans yttrande om fördelaktigheten av ett dylikt förordnande. Sockenstämman gav enhälligt uttryck åt sin önskan, att doktorns ansökan måtte beviljas, helst som herr doktorn till sin och sin familjs försörjning icke äger mera än sin ej särdeles betydliga lön av Gustafsbergs fabrik, samt några få årsackord av en del ståndspersoner inom församlingen och därför mer än väl behövde en tillökning i sina knappa inkomster".

Vid sockenstämman den 18 januari 1843, gjorde flera aktade församlingsbor och även disponenten vid Gustavsbergs porslinsfabrik framställning om att förordna en extra provinsialläkare inom skeppslaget,

"som i omkrets innehåller nära 14 mil och har nära 6 000 invånare strödda på mer än 60 bebodda, till stora avstånd från varandra skilda öar".

Vid sockenstämman den 18 januari 1843, gjorde flera aktade församlingsbor och även disponenten vid Gustavsbergs porslinsfabrik framställning om att förordna en extra provinsialläkare inom skeppslaget

Det framhölls att den ordinarie provinssialläkaren, som bodde i Stockholm, hade en vidlyftig ämbetskrets och ständigt var upptagen av sin enskilda praktik.

Många olyckliga dödsfall hade inträffat och många lidanden förlängts,på grund av att läkarbiträde och nödiga läkemedel icke kunnat anskaffas i rätt tid.

Stämman anhöll därför om K:B:s förord,

"för den viktiga sakens framgång,och då inom socknen, nämligen vid Gustafsbergs fabriker, en skicklig läkare herr doktor Tydèn, är boende, önskade församlingen att herr doktor Tydèn, till vilkens skicklighet församlingen hade ett så högt förtroende, och vilken redan ådagalagt en hedrande ömhet om ortens fattiga sjuka, samt i avseende till herr doktorns boningsort för ändamålet tjänliga läge, måtte framför någon annan varda förordnad".

Det var vad det protokollet berättade, men Gezelius läste vidare och berättar:

"En vecka senare meddelas, att ortens ståndspersoner ingått årsackord med doktor Tydèn i Gustavsberg för att bereda honom möjlighet att stanna på orten, och pastor begär nu ledamöterna av bondeståndets medverkan. På det hållet tycks emellertid intresset inte varit så starkt, när det blev fråga om ekonomiskt stöd. De få närvarande kunde inte fatta något beslut, heter det till sist".

Ja, så var det med det och det var nog inte alltid nådigt att vara läkare på den tiden. Bönderna hade kan man tro, sina egna kloka gubbar och gummor att lita till och med en provinsialläkare bosatt i Stockholm, som hade sitt ämbete och sin enskilda praktik i huvudstaden, var de knappast vana att bli omhändertagna av utbildade läkare.

Carin L. Nordström berättar att dr. Olof Tydèn hade 400 riksdaler i årslön från porslinsfabriken, samt bostad och vedbrand.

Vid porslinsfabriken i Gustavsberg fanns det alltså läkare för de anställda i stort sett från fabrikens start även om de var lågt avlönade och därför inte stannade länge.

. Yrkessjukdomen silikos eller dammlunga var känd från 1700-talet och gav verkstadsarbetarna stort lidande och en förtidig död. En sjukkassa inrättades vid bruket 1850, Hjälpkassan, där varje arbetare bidrog med en procent av lönen och bolaget med 500 riksgäld om året.

I slutet av 1850-talet när koleran härjat svårt i Gustavsberg och frestat på Hjälpkassan, startade sjuk- och begravningskassan, med namnet Stora lådan och även ett par mindre "lådor" tillkom senare.

1877 inträdde en klar förbättring av läkarvården när doktorn i samhället blev ordinarie distriktsläkare och avlönades av bolaget och kommunen gemensamt.

Gustafsbergs Fabriksarbetares sjuk- och begravningskassa upphörde 1942 och levde vidare i en fond med årlig utdelning till behövande.

1877 inträdde en klar förbättring av läkarvården när doktorn i samhället blev ordinarie distriktsläkare och avlönades av bolaget och kommunen gemensamt. Enligt Carin Nordström ställde Wilhelm Odelberg,brukspatronen i Gustavsberg, en villa vid Värmdögatan till doktorns förfogande. Inflyttningen ägde rum 1881.(nuvarande församlingshemmet).

Enligt samma källa inrättades ett isoleringssjukhus 1875(djursjukhus i dag).

Tyfoidfeber grasserade i Gustavsberg 1879 och läkaren vid bruket G. Norberg skrev en säkert sanningsenlig rapport till landskansliet i Stockholms län, som till råga på olyckan blev citerad av Stockholms Dagblad den 7 okt.

Dr. Norberg skriver öppenhjärtigt och utan en tanke på brukspatrons känslighet

Bild: HILDING ENGSTRÖMER.

Dr John Bellander var provinsialläkare i Gustavsberg åren 1951-1967. De fem sista åren som företagsläkare vid Gustavsberg

för negativ kritik, som kunde skada verksamheten vid företaget.

Ur Stockholms Dagblad:

"Tyfoidfeber har enligt inkommen rapport från vederbörande distriktläkare utbrutit bland arbetarebefolkningen vid Gustafsbergs porslinsfabrik. Efter det enstaka fall af sjukdomen förekommit under augusti månad har den nu så tilltagit, att för närvarande 17 personer ligga sjuka och åtskilliga andra förete symptom, hvilka tyda på enahanda sjukdom. Nämnda läkare anser,att farsoten sannolikt skall finna en bördig jordmån,då man förutom den omständigheten, att en del arbetarbostäder äro något öfverbefolkade tager i beaktande den osnygghet, som man under många år tillåtit förefinnas omkring boningarna. Marken har i följd deraf blifvit genomträngd med en mängd i förruttnelse stadda ämnen, som sakna tillräckligt avlopp, och brunnarnas förorenande är häraf en nödvändig följd".

Dr. Norberg fick snart veta, "vem han stungit haver".

Det stora bråket i Gustavsberg hade det goda med sig att den svårast infekterade brunnen nedanför Bleket fylldes igen, att avskrädeshögarna ovanför Bagarns träsk avlägsnades och att ordningsmän utsågs för varje hus som skulle se till att avfallet inte hamnade på fel ställen.

Redan den 11 oktober kom en skrivelse till brukspatron, undertecknad av 162 gustavsbergare, som betygar brukspatrons välvilja mot arbetarna och doktorns sanningslösa påståenden om osnygghet och slutar med salvan:

"derföre anholla vi ödmjukast herr Disponent att ni godhetsfullt aflägsnar Herr Doktor Norberg från Gustavsberg och vi äro förvissade att den sjuka luft som för närvarande är vid bruket upphör med hans förflyttning till annan ort"

1963 kom Othmar Hochberger till den nyöppnade läkarmottagningen i Skogsbo

Bild: HILDING ENGSTRÖMER

Distriksköterskan syster Ruth hade sin mottagning vid Skärgårdsvägen.

Bild: LEIF ANDERSSON

Det stora bråket i Gustavsberg hade det goda med sig att den svårast infekterade brunnen nedanför Bleket fylldes igen, att avskrädeshögarna ovanför Bagarns träsk avlägsnades och att ordningsmän utsågs för varje hus som skulle se till att avfallet inte hamnade på fel ställen. Doktor Norberg lämnade snart Gustavsberg, vi får hoppas utan bitterhet. När den här händelsen refererades i tidn. Gustavsbergaren 1950, har Harald Lindholm gjort ett tillägg, att äldre personer i samhället, som mindes dr.

Brukpatron Wilhelm Odelberg ställde 1877 en villa på Värmdögatan till doktorns förfogande (nuvarande församlingshemmet).

Bild: LEIF ANDERSSON

Norberg menade att den nedsättande beskrivningen av doktorn inte stämde.

Den gode doktorn gjorde sin plikt och fick bort sjukdomshärdar i samhället.

År 1895 kom en vikarierande läkare till Gustavsberg, som blev kvar länge. Han hette Knut Lindhè och lämnade sin tjänst 1926 och bosatte sig på Lemshaga. För sitt barnbarn berättade han i tidn. Gustavsbergaren 1948 hur han efter midsommar anlände till Gustavsberg och mottogs"ganska reserverat" av brukspatron Wilhelm Odelberg, men desto hjärtligare av apotekaren Bjursell och kassören Öhnell. Redan 1896 fick vikarien fullmakt,som extra provinsialläkare i Gustavsberg.

Enligt Marianne Lindhè, som flyttade med fadern till Lemshaga och fortfarande bor där, var Knut Lindhè extra provinsialläkare även när han lämnade tjänsten. Det där extra försvann först när näste läkare, Gustav Berndtsson anställdes 1926.

Doktor Lindhè berättar vidare 1948 att" genom den masstillströmning av patienter, som ägde rum under den första tiden, kom jag underfund med att yrkessjukdomen silikos bland fabriksarbetarna var ganska vanlig.

Yrkesinspektionen var den här tiden inte så sträng som nu och gällde huvudsakligen minderåriga, som undersöktes en gång om året av förste provinsialläkaren".

I tidningen Gustavsbergarens vårnummer 1971 finns en redogörelse för professor Bruces erfarenheter av 35 års forskning av silikosens omfattning bland arbetarna i Gustavsberg. Artikeln är hämtad ur Svenska Nationalföreningens Kvartalskrift. Professor Torsten Bruce fick uppdraget redan 1934 av Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos och undersökningen förlades till Gustavsbergs porslinsfabrik. Ur den undersökning som företogs av hälsotillståndet

hos de anställda 1934, återger prof. Bruce bl. a. följande:

"Porslinsgjutaren K.R. B -x, född 1888, själv med silikos i stadium III, som ledde till döden 1952 meddelade, att farfadern avlidit vid 48 års ålder i "porslinsmakarlungsot". Den obducerande läkaren kunde inte skära i lungorna; de var som sten. Sommartid hade farfadern för andtäppans skull burits till fabriken av sönerna, på vintrarna hade de kört honom dit på kälke. Fadern började i fabriken vid nio års ålder. De första åren gick han halva dagen i skolan, halva dagen som hjälppojke åt sin far och sopade bl.a. dennes arbetsplats. 54 år gammal dog han i "porslinsmakarlungsot" Fast han bott endast 400 - 500 m. från fabriken, hade han de sista åren varit tvungen att vila flera gånger under vägen, som tagit honom en halv timme att gå. Sonen mindes honom som ständigt andtäppt".

Vidare berättar Bruce:

"Porslinsformaren S.N.G.S -n, född 1880. själv med silikos i stadium III, som utgjorde dödsorsak 1967,berättade, att fadern avlidit vid 52 års ålder i "porslinsmakarlungsot". Under sina sista arbetsår hade han haft en synnerligen besvärande andtäppa. Vintertid hade han på kälke dragits ner till fabriken, som han på middagsrasten inte lämnat. Den sju minuter långa vägen tog honom nämligen en och en halv timme att gå fram och tillbaka. Mot slutet hade han inte kunnat säga sonens namn i ett andetag. De sista månaderna hade han suttit i en stol och sovit med överkroppen lutad mot en kudde på ett bord framför sig. Benen hade svullnat och magen tilltagit i omfång".

Professor Bruce skriver:

"Redan på 1700-talet hade man klart för sig, att porslinsarbetarnas hälsotillstånd inte var det bästa. Från mitten av 1800-talet finns franska,tyska och engelska redogörelser, som anger att porslinsdammet angrep arbetarnas lungor, vilket enligt dåtida uppfattning ledde till att drejare och formare ofta sjuknade i lungsot. Även vid Gustavsbergs porslinsfabrik har det sedan mer än 100 år tillbaka varit känt att de anställda sjuknat och dött i lungåkommor, som de ådragit sig i arbetet. Gamla kyrkböcker kan berätta att av 200 porslinsarbetare,som avled i mitten av 1800-talet, endast 24 uppnådde en ålder av 50 år. Förklaringen till detta skulle vara "verkstadsförtätningen" eller "porslinsmakarlungsoten" som de anställda förr betecknade sin yrkessjukdom. Arbetarna själva ansåg den sjukdom, som det inandade dammet så småningom gav upphov till, vara ett slags lungsot, även om de speciella omständigheterna i samband med sjukdomens uppkomst och utveckling gav densamma en säregen, från den vanliga tuberkulosen avvikande bild. Professor Wallis i Stockholm, som i slutet av 1800-talet undersökte flera porslinsarbetares lungor, kunde konstatera hur hårda, oelastiska och skrumpna de var. Han insåg sambandet och använde benämningen"kronisk lunginflammation" för de svåra dammförändringar han fann".

Bruce konstaterar med tanke på dagens situation(1970):

"Alltjämt finns således bland pensionärer och aktiva arbetare åtskilliga med silikos, som har anknytning till porslinsfabriken Men sjukdomen härrör i stort sett av damm, som inhalerats för åtskilliga decennier sedan. Bland dem, som börjat att arbeta i fabriken efter 1939, finns inga säkra silikosförändringar hos någon. Utsträcks tiden till att omfatta ytterligare ett decennium, visar det sig att säkra dammförändringar endast påvisats hos en enda av alla arbetare, som anställt under de senaste 40 åren".

Professor Bruce avslutar sin artikel med att det tar lång tid för att definitivt bli kvitt silikosproblem, han skriver:

"Följden av en gammal försummelse är märkbar årtionden framåt. Man får räkna med att det ännu i slutet av detta århundrade finns en och annan gammal gustavsbergare med dammförändringar, som ådragits åtskilliga decennier tidigare. Men efter sekelskiftet borde den grymma verkstadsförtätningen, som för många generationer porslinare inneburit ett ödesmättat hot, helt och hållet kunna tillhöra det förgångna".

Doktor Gustav Berndtsson, som blev provinsialläkare i Gustavsberg 1926 och blev kvar till 1951, hade en nästan omänsklig arbetsbörda. Samhället kring det ständigt växande företaget gav säkert tillräckligt med arbete för den ensamme läkaren men sen fanns en stor skärgård med åretruntboende och sommartorpare.

Doktor Gustav Berndtsson, som blev provinsialläkare i Gustavsberg 1926 och blev kvar till 1951, hade en nästan omänsklig arbetsbörda. Samhället kring det ständigt växande företaget gav säkert tillräckligt med arbete för den ensamme läkaren men sen fanns en stor skärgård med åretruntboende och sommartorpare. Dr. Berndtsson beskriver själv en arbetsdag i tidn. Gustavsbergaren 1943, som börjar vid åttatiden på morronen och slutar vid tiotiden på kvällen och då har han tillråga på allt väckts natten före och vari tvungen att rycka ut till ett akutfall.

Näste provinsialläkare John Bellander, övertog den stora arbetsbördan och höll ut till 1962. Då gick han över till det stora gustavsbergsföretaget och blev företagsläkare, dock med i stort sett samma sjukvård, som förut, men nu i första hand för de anställda. John Bellander fick något lugnare arbetsliv fram till pensioneringen 1967, men använde den mesta fritiden till kommunalt arbete. Han efterträddes som företagsläkare av Rune Raxell och i mitten av 1970-talet kom dr. Jakobsson när dr. Raxell gick i pension. Dr. Jakobsson var,efter vad jag minns, den siste läkaren som var anställd enbart för företagets personal, han slutade 1984.

Distriktssköterskan syster Ruth (Jonsson) som tjänstgjort under dr. Berndtsson och dr. Bellander och var vida känd och älskad i Gustavsberg gick i pension på femtitalet, liksom barnmorskan,syster Olga, (Hermansson)som hjälpt så många gustavsbergare till världen

När dr.Bellander försvann till fabriken 1962, hade myndigheterna förstått att det krävdes flera läkare i den växande kommunen och dr. Tacking kom till mottagningen på Värmdögatan och året efter kom Othmar Hochberger till den nyöppnade läkarmottagningen i Skogsbo. Efter dr. Tacking kom dr. Erik Rova 1967. Othmar Hochberger planerade sin pensionstid till hösten1974 och förberedde en privatpraktik i sitt hus vid Gamla Svartens väg, men dog i april samma år.

Nu närmar vi oss nutiden och det finns läkare här som en gång efterträdde dr. Hochberger och dr. Rova. En av dem är är chefläkare Henrik Almkvist och han berättar för mig i januari 1995:

–Jag har varit här i 16 år nu. Vi var tre kurskamrater, som kom hit under loppet av ett år. Lars- Olof Hensjö kom ett halvår före mig och ett halvår efter mig kom Ann Högland. Eftersom jag bor i Saltsjöbaden var resvägen inte så lång och Lars- Olof fanns ju här före mig och jag gillade att jobba ihop med honom. Jag tyckte också att det var spännande att få jobba som distriktläkare, jag jobbade på sjukhus innan och var färdig gynekolog men hoppade av.

–Vi hade lokaler i Skogsbo då. Lars-Olof Hensjö fick Hochbergers tjänst och jag efterträdde Rova. Efter några

Jag tyckte också att det var spännande att få jobba som distriktläkare, jag jobbade på sjukhus innan och var färdig gynekolog men hoppade av.

månader inrättades ännu en tjänst och vi blev 3 läkare. Så fortsatte det och det utökades med ännu en tjänst och det blev trångt i Skogsbo. Vi kunde inte alltid sitta i samma rum på förmiddagar och eftermiddagar och fick utnyttja alla skrubbar. Det här var en läkarstation och distriktssköterskorna fanns för sig i M-huset tillsammans med barnmorskorna och barnavårdscentralen. Av dem finns Ester Sandquist kvar fortfarande och en av barnmorskorna, Birgit, pensionerades i höstas.

–Sen hade vi en barnmorska i en liten våning i Vik, en tvåa, lite provisoriskt och det var likadant i Djurö som utökats med tiden med distriktssköterskor då och när ett glasmästeri stängde fick vi ett rum till för distriktsköterskorna.

–Ja,sen fick vi flytta ner hit till det nya Landstingshuset, som invigdes den 15 april 1986, efter en lång och spännande planering. Då kunde vi sammanföra distriktsläkare och distriktssköterskor och barnavårdscentralen, så vi jobbade sida vid sida. Vi fick hela verksamheten samlad här. Vi har hela detta planet i huset och en halva till en trappa upp. Där har vi sjukgymnast, arbetsterapeut och två administratörer. Vi har en alkoholmottagning på nedre planet.

–Den här stationen i Vik flyttade sen till en barack i Hemmesta men i höstas fick den nya fina lokaler i ett nybyggt hus i Fruvik.

–Vi har två läkare på i Djurö nu så när Per Ullhammar åker ut till öarna så blir det inte tomt på Djurö Vårdcentral. Det behövdes, det bor ju 1000 personer på öarna och de 3 000 som hör till Djurö bor ju i Stavsnäs och Björkås. Vi har en filialmottagning i Sandhamn vid biblioteket och en i Möja.

Doktor Ullhammar började sin skärgårdsverksamhet redan 1968 på Värmdö och Djurö Vårdcentral startade 1977.Han får en vikarie nu eftersom Göran Linnros efterträder Ann Högland här på Vårdcentralen i Gustavsberg. Det som hänt här på senare år som är roligt är att en ungdomsmottagning har skapats i Konsumettan av två driftiga barnmorskor.

Det som hänt här på senare år som är roligt är att en ungdomsmottagning har skapats i Konsumettan av två driftiga barnmorskor.

Chefsläkare Henrik Almkvist (i mitten) på vårdcentralen i Gustavsberg tillsammans med medarbetarna fr.v: husläkare Lars Backlund, distriktssköterska Monica Andersson, distriktssköterska Elisabeth Karlsson och husläkare Björn Eriksson.

Foto: LEIF ANDERSSSON

Landstingshuset i Gustavsbergs Centrum invigdes 1986.

Bild: LEIF ANDERSSON

skapats i Konsumettan av två driftiga barnmorskor.

–Du undrar vad vi tänker på för framtiden, ja det är att vi måste ytterligare öka insatserna i hemsjukvården, när man nu drar ner och sparar pengar på sjukhusen. Vi får ta hand om fler sjuka både på Gustavsgården och liknande samt i vanliga hem och så tror vi att det kommer fler patienter för kontroll, människor som idag går till specialister på sjukhus, några av dom kan gå till sin husläkare i stället.

Ja, där slutade min bandade intervju med Henrik Almkvist. Jag kan med tillfredsställelse räkna upp alla läkare och distriktssköterskor, som nu finns för Värmdös växande befolkning. På Gustavsbergs Vårdcentral kan ni träffa läkarna Henrik Almkvist, Lars Backlund, Kersti Ejeby, Björn Eriksson, Lars-Olof Hensjö, Göran Linnros, Karl Malmlöf, Ann-Sofi Räms, Ann - Mari Tenbrink och distriktssköterskorna Monika Andersson, Ing-Britt Bengtsson, Margareta Björnsson, Inger Hansson, Birgitta Johansson, Elisabeth Karlsson, Maud Kindberg, Irene Lingqvist, Kerstin Lundqvist och Ingrid Wikenmo.

På Djurö Vårdcentral finns utom doktor Ullhammar och en vikarie, distriktssköterskorna Helena Burman, Sirkka Lytter, Anja Mohlin och Ann-Margret Westerberg.

Dr Per Ullhammar på Djurö Vårdcentral har hand om skärgårdsverksamheten.

Till sist, det fanns mera material än jag anade när jag började hämta upp avsnitt ur Värmdös sjukvårdshistoria. Mycket,som kunde vara av intresse,tandvården t.ex. får vänta till ett senare tillfälle, Värmdö tidnings utrymme är begränsat.

Landstingshuset i Gustavsberg är ett spännande hus som innehåller mycket som rör vårt välbefinnande, tack för det. Jag undrar om doktor Berndtsson och doktor Lindhè någonsin kunde drömma om den här utvecklingen, eller vad skulle syster Rut eller syster Olga ha velat berätta för sina efterföljande kollegor.

På nya poster

Mikael Andersson

Christina Eneström

Mikael Andersson, lärare i teknologi på Värmdö Gymnasium

Henrik Asp, driftstekniker på gatukontorets VA-sektion

Christina Eneström, lärare i naturvetenskap på Värmdö Gymnasium

Runa Johansson

Conny Kristensen

Runa Johansson, skolassistent på Värmdö gymnasium

Christina Högman, socialsekreterare på socialkontorets individ- och familjeomsorgsavdelning

Conny Kristensen, vaktmästare på Värmdö Gymnasium

Jonny Åkerman

Karin Prütz, socialsekreterare på socialkontorets individ- och familjeomsorgsavdelning

Annika Sjöblom, lärare i bild på Värmdö Gymnasium

Susanna Söderlund, flyktingsekreterare på arbetsmarknadsenheten

Vivi Wilhelmsson, lärare i musik och drama på Värmdö Gymnasium

Jonny Åkerman, vaktmästare på Värmdö Gymnasium

Personalen på förskolan Lär i Gustavsberg.

Fr.v: Assisterande lärare Elisabeth Johansson, utbildningsvikarie Agneta Sjökvist, förskollärare Katarina Kihlström, assisterande lärare Lotta Järking, förskollärare Madeleine Gavazzeni, husmor Leila Laaksonen, assisterande lärare Maria Pettersson, förskollärare Anette Carlsson, förskolechef Tove Ryman och arbetsförlagd utbildning Lisa Rådberg.

Bild: LEIF ANDERSSON

Ny förvaltningschef hos GFAB

GÖRAN ENGLUND, heter Gustavsberg Fastigheters nye fastighetschef. Han kommer närmast från fastighetsförvaltningen på KP Pension & Försäkring. Tidigare har han bl.a. varit fastighetschef vid Fastighets AB Regnbågen Öster och projektledare vid Statens Järnvägar. Han ansvarar för förvaltningen vid bolaget och kan nås på telefon 570 394 13.

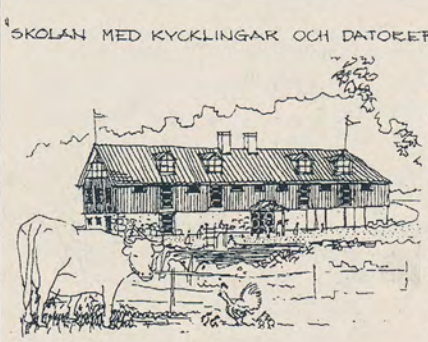

FÖRSKOLLÄRARE och LÅGSTADIELÄRARE

Lemshaga Barnakademi, Gustavsberg i Värmdö kommun, är en innovativ skola (3-9-åringar) som öppanar i augusti 1995.

Lemshaga Barnakademi har som mål ett livslångt lärande bland annat med hjälp av en högteknologisk metod. Vi vill stödja barnen i deras mångsidiga intelligensområden och möta det förgångna och framtiden-i nutiden.

Ring så får Du veta mer och ett tillfälle att berätta om dig själv.

Tillsättning: april 1995

Ansökan: Sänd resumé, löneanspråk och referenser snarast till:

Stiftelsen Carpe Vitam
Lemshaga Säteri
Strandvägen 27
114 56 STOCKHOLM

Förfrågningar: rektor Karin Pernbrink, tel 08-663 19 81

Vi ser gärna sökande som är intresserade av Montessori-idéer.

Sten Höge har varit kantor i Värmdö församling i 22 år.

Värmdökantor fick Ceciliapriset

STEN HÖGE, kantor i Värmdö församling och stor musikentusiast, har tilldelats S:t Cecialpriset, som delas ut av Stockholms stift, till den musiker som gjort sig särskilt förtjänt.

Det är fjärde gången priset delas ut och i motiveringen från stiftet heter det bl a: "för att han målmedvetet har byggt upp och utvecklat ett mångfasetterat musikliv i Värmdö församling".

Prispengarna, 5 000 kronor, tänker han använda till resor för att lyssna och lära av andra kyrkomusiker.

Dödsfall

Djurö församling

941202 Åberg, Olof William Nikolai, 79 år
950114 Nilsson, Hilda Charlotta, 94 år
950116 Ljungberg, Eivor Henrika Matilda, 82 år
950131 Johansson,Astrid Anita Kristina, 52 år
950203 Andersson,Sven,87 år
950206 Hirvelä, Eila Marjatta, 63 år
950217 Dufwa, Elsa, 76 år
950221 Ehrlund, Kerstin Monica, 51 år
950226 Söderström, Per Olof Uno, 71 år

Gustavsbergs församling

941122 Jansson, Nils Helmer William, 85 år
941215 Vikström, Ernst Tage, 72 år
941217 Düring, Bertil Ingemar, 64 år
941225 Lindroth, Karl George Valdemar, 84 år
941229 Jonsson, Erik Axel, 76 år
950102 Strömberg, Irma Ottilia, 77 år
950107 Rohman, Per-Eric, 63 år
950115 Åberg, Max Harry, 55 år
950120 Boberg, Stig Evald Valentin, 73 år
950126 Bäckström, Karl Ernst Isidor, 84 år

Ingarö församling

950122 Sandlund, Christina Gunnel, 73 år

Möja församling

950106 Samuelsson, Karin Hildegard Ann-Mari, 76 år

Värmdö församling

950127 Johansson,Sonja Lucia, 81 år
950129 Rebane, Ingrid Margareta, 70 år
950206 Wettersten, Lars Erik, 62 år

Två vägvisare i brevlådan inom kort

Nu blir det lätt att orientera sig bland myndigheter och privat företagsamhet i Värmdö. Inom kort får hushållen och de fritidsboende i Värmdö hem i brevlådan två informativa vägvisare, en till offentlig service i Värmdö och en till Värmdöföretagen. Vägvisarna är i samma skrift men med varsitt omslag.

Det är Värmdö Företagarförening med bidrag från Värmdö kommun som är utgivare. Kontakta Värmdö Företagarförening, tel 570 222 85 eller Värmdö kommun, tel 570 381 00 om du inte fått den i brevlådan.

Fonus tio år i Gustavsberg

Tio år på nacken har Fonus begravningsbyrå i Gustavsberg. Det var i januari 1985 som man etablerade sig här på orten och fick överta lokalerna i "Konsumettan" efter Sparbanken som flyttade till centrum.

❑Hely Lamberg har varit med sedan starten och kan nu räkna tio år i tjänsten som kundmottagare.

Hon berättar att 1985 hade man 92 uppdrag att jämföras med 155 under 1995.

Fonus har idag en stadigt ökande och vidgad verksamhet och är närmast rikstäckande. Fonus är en kooperativ verksamhet, som sedan starten 1945 drivs affärsmässigt men inte i vinstsyfte.

–Fonus behövdes för att ge allmänheten insyn i en tabubelagd bransch, där alltför mycket var höljt i dunkel, säger Roland Andrée, Värmdöbo och ordförande i Fonus distriktsråd i Stockholm.

–Måste begravningar vara så dyra, är en fråga vi ofta får, säger Hely Lamberg, och på den kan jag svara att en begravning kan kosta allt från 5 000 kronor och uppåt.

Problemet är många gånger att de anhöriga inte känner till den avlidnes önskemål och därför går till ekonomiska ytterligher vid begravningen.

Vita Arkivet

–Fonus har sedan flera år haft något man kallar "Vita arkivet"och det är verkligen något som människor skulle tänka på, menar Hely.

Det "Vita arkivet" kan man hämta helt gratis på begravningsbyrån i Gustavsberg och sedan fylla i hemma, som ett slags testamente till de anhöriga. Man kan uppdatera det med jämna mellanrum och på så sätt underlätta för familj och vänner den dagen man går bort.

–Det "Vita arkivet" spar både pengar och många bråk och ger de anhöriga en skön känsla av att handla rätt i en svår situation, säger Hely Lamberg.

Hely Lamberg har varit med sedan Fonus startade i Gustavsberg för tio år sedan. Här med Roland Andrée, ordförande i Stockholms distriktsråd.

Bild: Birgit Wahrenberg

Information

Slam

Reningsverket Tjustvik i Gustavsberg byggs ut för att klara av att ta emot det brunnsslam som produceras i Värmdö kommun. För året alstrades cirka 28 000 kubikmeter .

Idag transporteras ungefär 2/3 av allt brunnsslam till Henriksdals reningsverk Stockholm.

Nu installeras en SBR-anläggning på Tjustvik. SBR betyder Satsvis Biologisk Reaktor och ska främst klara att minska kvävemängden. Arbetena blev klara nyligen och anläggningen tas i drift under våren/sommaren .

Gällande avtal på slamtransporter gäller fram till årsskiftet 1995/96. Under 1995 ska Värmdö kommuns gatukontor ta in anbud på slamtransporter från 1 januari 1996.

Latrin

På skärgårdsöarna utan fastlandsförbindelse upphörde den obligatoriska latrinhämtningen den januari 1995. Det finns två alternativ för att själv ta hand om latrinet. Antingen kan man anlägga en latrinkompost eller installera en förmultningstoalett.

Möjligheten finns även att vända sig till den lokala bonden och efterhöra om intresse finns att ta hand om latrinet. Kan man tänka sig att anlägga en latrinkompost på den egna fastigheten men inte själv klarar att tömma tunnan finns det säkert någon som kan hjälpa till med detta.

Miljö- och hälsoskyddskontoret ger information om olika godkända alternativ.

På fastlandet upphör nuvarande avtal för latrinhämtning, precis som för slam, vid årsskiftet 1995/96.

Gatukontoret kommer att handla upp även denna tjänst under 1995.

Skärgårdsöarnas sophämtning ut på anbud

I april i år ska gatukontoret infordra anbud på sophämtningen i skärgården och det ska gälla tiden från 1 januari.

Vi hoppas att många lokala entreprenörer visar intresse.

Producentansvar för returpapper och förpackningar

Från 1 oktober 1994 gäller nya förordningar om producentansvar för returpapper och förpackningar.

Med returpapper menas avfall av tidningar, tidskrifter, direktreklam, telefonkataloger och liknande produkter av papper.

När det gäller förpackningar avses de av plast, papper, kartong, stålplåt och aluminium samt glas och wellpapp. (Aluminiumburkar och PET-flaskor regleras sedan tidigare i annan lagstiftning.)

Nu är det producenterna och inte länge kommunen som skall

- ✔ ordna lämpliga insamlingssystem som behövs för att underlätta för hushållen att sortera ut förpackningar och lämna för bortforsling.
- ✔ informera hushållen om sortering, insamling och bortforsling.

Hushållen ska

- ✔ sortera ut förpackningar från hushållsavfallet och lämna dem för bortforsling i de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller.

Det tar tid att bygga upp dessa system i alla kommuner.

För att vi i Värmdö inte ska tappa lusten att källsortera så svarar kommunen för insamlingar vid de utplacerade återvinningscentralerna ytterligare en tid.

INGEN REKLAM

MEN GÄRNA LOKALTIDNINGAR TACK !

"Ingen reklam-Tack"

På annan plats i tidningen har gatukontoret låtit sätta in ett klistermärke (bild intill här).

Om Du klistrar märket på Din brevlåda slipper Du förhoppningsvis oadresserad reklam.

Detta är ett sätt att minska mängden returpapper enligt den överenskommelse som 1990 träffades mellan Posten och Swedema angående oadresserad s.k direktreklam.

Om Du vill avstå även från adresserad reklam måste Du skriva till de företag som säljer adresser, i första hand DAFA/SPAR.

Önskas ytterligare upplysningar kan Du ringa gatukontoret, Ingela Hammerfeldt tel 08-570 381 00.